

ПРИПРЕМНА СВЕЋКА
ЗА ТАКМИЧЕЊЕ УЧЕНИКА-
5. РАЗРЕД

Дамир С. Живковић, дипломирани историчар
Ел. пошта: damirszivkovic@gmail.com
Блог: <http://nastavnikdamir.wordpress.com/>

ВАЖНА НАПОМЕНА

Овај материјал није довољан за припремање такмичења,
већ служи само као помоћно средство уз уџбенике.

СКРИПТА ЗА ПРИПРЕМУ ТАКМИЧЕЊА ИЗ ИСТОРИЈЕ ЗА 5. РАЗРЕД

ИСТОРИЈА ЈЕ НАУКА О ПРОШЛОСТИ КОЈА ПРОУЧАВА ПРОШЛОСТ ЉУДСКОГ ДРУШТВА ОД ЊЕГОВОГ НАСТАНКА ДО НАШЕГ ДОБА.

Историја би требало да одговори на неколико питања јер је она наука, а не просто причање: ШТА се догодило? КАДА, КАКО И ЗАШТО?

ЗА "ОЦА ИСТОРИЈЕ" СМАТРА СЕ ГРК ХЕРОДОТ.

ПРОШЛОСТ СЕ УПОЗНАЈЕ НА ОСНОВУ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА. ТО СУ ОСТАЦИ ИЛИ ТРАГОВИ ПРОШЛИХ ВРЕМЕНА ИЗ КОЈИХ ИСТОРИЧАР ЦРПИ ЗНАЊА О ЉУДИМА У ПРОШЛОСТИ.

МАТЕРИЈАЛНИ	ПИСАНИ	ТРАДИЦИЈА
Грађевине, алат посуђе, накит, новац, слике.	Књиге, дипломе, уговори, дневници, мемоари, закони...	Усмено предавање.
Чувају се у музејима	Чувају се у архивима и библиотекама	
АРХЕОЛОГИЈА се бави ископавањем и проучавањем предмета из прошлости	Без обзира на каквом су материјалу написани: камен, глинене плочице, папирус, пергамент, папир.	Пословице, загонетке, митови, легенде

ДАТУМ је тачно време одигравања неког догађаја и састоји се од дана, месеца и године.

ЕРА- велико временско раздобље које почиње неким важним догађајем

ХРОНОЛОГИЈА- наука која се бави различитим начинима рачунања времена у прошлости

-ДЕЦЕНИЈА = десет година, БЕК =100 година тј. 10 деценија, МИЛЕНИЈУМ=1000 година

ЕРА- велико временско раздобље које почиње неким важним догађајем

НАЗИВ ЕРЕ	ГОДИНА	ДОГАЂАЈ
Хришћанска	1. нове ере	Рођење Исуса Христа
Године пре Христовог рођења=године старе ере; године после Христовог рођења=године нове ере		
Муслиманска	622. нове ере	Прелазак Мухамеда из Меке у Медину-Хиџра
Римска	753. пре нове ере	Оснивање града Рима
Грчка	776. пре нове ере	Прве Олимпијске игре
Египћани	По годинама владе својих владара	

-ДЕЦЕНИЈА = десет година, БЕК =100 година тј. 10 деценија, МИЛЕНИЈУМ=1000 година

ПРОШЛОСТ	ПРАИСТОРИЈА (од појаве човека до проналаска писма)- ПРОУЧАВА СЕ САМО НА ОСНОВУ МАТЕРИЈАЛНИХ ИЗВОРА	КАМЕНО ДОБА	СТАРИЈЕ КАМЕНО ДОБА МЛАЂЕ КАМЕНО ДОБА
		МЕТАЛНО ДОБА	БАКАРНО ДОБА
			БРОНЗАНО ДОБА
			ГВОЗДЕНО ДОБА
	ИСТОРИЈА (почиње проналаском писма у 4. миленијуму пре нове ере)	СТАРИ ВЕК до 476. год. (Пад Западног римског царства) СРЕДЊИ ВЕК X-XV век (до Колумбовог открића Америке 1492.) НОВИ ВЕК XV-XX век (до Првог светског рата) САВРЕМЕНО ДОБА	

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

На језику старих Грка реч историја значила је --- прича или повест—али и испитивање и знање стечено испитивањем. Због тога су стари Грци и Римљани говорили да је историја учитељица живота.

Велики римски историчар Тит Ливије каже:

„Оно што изучавање историје чини здравим и плодноним је управо то што тидозвољава да видиш поучне примере узидане у споменик славе ;ту је теби и држави дато да видиш какве примере треба подржавати, а шта треба избегавати јер је срамно и по побудама и по последицама.”

О производњи папируса у Египту нам говори римски писац Плиније млађи.

АНТИКА- старински(древни)

ПОЛИТЕИЗАМ- многобоштво: вера у више богова

МОНОТЕИЗАМ- једнобоштво: вера у једног бога (Јевреји, крајем Старог века и Хришћани)

Свештеници су сматрани посредницима између људи и богова.

Кинески календар се заснивао на месецу.

- * Пре 3,5 милиона година у Источној Африци се појављују бића слична човеку,
- * После 1,5 милиона година (тј. пре око 2 милиона година) појавио се први човек
- * Пре око милион година првобитни људи прелазе у Азију и Европу
- * Пре око пола милиона година човек је научио да говори

ПРАИСТОРИЈА			
ПЕРИОД	КАМЕНО ДОБА		МЕТАЛНО ДОБА
	- старије	- млађе	
	Грубо обрађен камен	Глача и буши камен	Користи метал: бакар-бронза-гвожђе
СТАН	Настрешнице од прућа	Пећине, сојенице, земунице	
ЗАНИМАЊЕ	Сакупљање плодова, лов и риболов	Припитомљавање животиња ===== Сточарство, земљорадња	Металу-ргија, занатство, трговина
НАЧИН ЖИВОТА	номадски	седелачки	
ОТКРИЋА	ватра	прва оруђа: мотика, плуг	Точак, једро, разбој, грнчарско коло

ПРАИСТОРИЈА НА БАЛКАНУ:

КУЛТУРА ЛЕПЕНСКОГ ВИРА---- СТАРЧЕВАЧКА КУЛТУРА---- ВИНЧАНСКА КУЛТУРА

Култура Лепенског вира(у Ђердапској клисаури на Дунаву) почела се развијати око 7000. год.пре н.е.

Око 5300. год.пре н.е.- припитомљавање животиња и земљорадња, 4500. год.пре н.е.- замирање.

ВИНЧАНСКА КУЛТУРА- око 4000. год.пре н.е.- је на врхунцу.

ПРАИСТОРИЈА	СТАРИ ВЕК
родовско друштво	робовласничко друштво (ПОЧИЊЕ ПОЈАВОМ ПИСМА И ПРВИХ ДРЖАВА)
Заједничка својина	Приватно власништво
Друштво једнаких	Подела друштва
РОД	ПОРОДИЦА

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

СТАРИЈЕ КАМЕНО ДОБА Професор Бранко Гавела, Основи преисторијске археологије: Најлепши примери пећинског сликарства потичу из **Француске –Ласко, и Шпаније ---Алтамира.**

МЛАЂЕ КАМЕНО ДОБА - Проф. Милутина Гарашанина. Неолит балканско – подунавске области познат је у свету по бројним и добро истраженим локалитетима, међу којима посебно место заузима Винча на Дунаву, 14км . низводно удаљена од Београда. У Винчи је од 1908. до 1932. године руководио ископавањима проф. Милоје Васић.

Неолит је период примитивне земљорадње и првих почетака сточарства који, после дуге прелазне епохе – мезолита, свуда у Европи замењује ранију културу палеолитских ловаца и скупљача плодова. Упоредо са новим периодом одпочињу и сасвим нови видови живота и стваралаштва. Стално насеље постаје основ живота неолитског земљорадничког рода , насупрот шатору или пећини палеолитске хорде . У већој мери издваја се домаћа радиност, посебно израда грнчарије неопходне за чување и спремање хране. Развија се и сложенији релigioзни живот , који је

пре свега усмерен поштовању поспешивању плодности земље и животињских врста.

О периоду развијене прераде метала , развијеног сточарства и почетка плужне земљорадње пишу **Милутин и Драга Гарашанин у књизи Археолошка налазишта у Србији .**

Овај период доноси са собом знатне новине у животу и односима људи .Развијена прерада метала и сточарство доводе до већег гомилања богатства , чиме настају и прве друштвене разлике, услед чега се формира и родовска аристократија. Развијају се и нови занати , као рударство. Потреба за металом доводи до јачег развоја размене добара.

Потреба за већом радном снагом и тежња за овлађивањем богатствима, којих нема у свим крајевима , проузрокују често развирице и сукобе. Мушкарац постаје главни носилац привредног живота. Стога он у друштву добија водећу улогу. По њему се сада врши наслеђивање и одређују порекло дече. Тако настаје **патријархат** .

Развијено метално доба добро је заступљено у нашој земљи , где се може издвојити и неколико локалних културних групаМноги остаци тадашњих културних тековина сачувани су до позног гвозденог добакоје почиње у III веку п. н. е. и завршава се приближно са почетком нове ере.Као носиоци ове културне групе обично се сматрају **Келти**, који су као освајачи **продрли из западне Европе на исток , у Италију на Балкан и чак до Мале Азије**. За Келтско племе **Скордиска** везује се **оснивање Београда---Сингидунума**.

„Научници који проучавају прачовека сакупили су његове кости и прилично тачно приказали његов изглед. Био је мањи од данашњег човека .Глава и већи део трупа,ноге и руке,били су покривени дугом и оштром длаком.Прсти су му били дуги и танки,али снажни тако да су му руке биле налик рукама мајмуна.Живео је у чопорима у шумама...

„Пре него што су почели писати „људи су цртали. Ако је требало да напишу „јелен," цртали су јелена.Ако би требало да напишу „лов"цртали су ловца и звер.....

Пећински људи били су ловци, цртали су звериње и догађаје из лова.....Нацртане звери изгледале су као живе.На једном цртежу види се бизон који је окренуо главу према гониоцу, на другом мамут или крдо јелена који беже од ловаца. "

Праисторијске слике на зидовима пећина Шпаније и Француске—Алтамира,Ласко, РуФињак и друге—старе су преко 15000 година. Призори лова, осликани минералним бојама у смеђим, жутиим и црвеним тоновима, сведоче о великој умешности кромањонаца у представљању животиња, али и о њиховој способности да изразе своје мисли , страхове, снове и надања.Слике су имале неку сврху, требале су нечему да послуже.Већина научника верује да су биле део магијских ритуала чији је циљ био богат улов. Неки други мисле да су то симболичне представе натприродних сила које управљају свемиром.

У Лепенском виру пронађене су најстарије скулптуре на тлу Европе.То су облаци са урезаним рибликим људским главама,рибама јеленима или геометријским шарама, који су стајали поред кућног огњишта.Према тумачењу **Драгослава Срејовића** нашег најпознатијег археолога, заслужног за откриће Лепенског вира, **скулптуре су биле највеће светиње , које су људима откривале истине о свету**.

„Преко облутака који настају и живе у великој реци крај насеља,сви чланови заједнице повезују се за живота и после смрти са основним и вечитим елементима своје животне средине са водом и каменом.Вероватно се мислило да се из облутка , као из великог праисконског јајета,рађа све што живи , на првом месту риблика бића (прародитељи људског рода) и животиње које се најчешће лове (риба, јелен) Драгослав Срејовић описује свакодневни живот становника на основу археолошких истраживања

„Свакодневни живот становника Лепенског вира био је изузетно тежак. Да би се обезбедила храна, затим грађа за подизање кућа и за израду оруђа, било је потребно изаћи из насеља, које је било притешњено стрмим литицама и великом реком. Трбало је ићи у свет пун опасности .Снага и вештина појединца нису биле довољне за такву борбу. Били су потребни и заједнички напори да би се дошло до плена или до Потребних сировина.Само се скупина људи могла срећно вратити у насеље.

Основни извор хране била је риба. Риба се ловила поред великог вира у близини насеља. Вир, као и данас упућује рибу ка плићаку, а људи је лове на најпримитивнији начин, готово без икаквог рибарског прибора.“

Л.Вулеј, Историја човечанства

СТАРИ ВЕК

ДРУШТВО ДРЖАВА СТАРОГ ИСТОКА

АРИСТОКРАТИЈА	СЛОБОДНИ ЛЈУДИ	РОБОВИ
Богати људи, власници робова, од грчке речи АРИСТОС(НАЈБОЉИ)	Имају слободу. Земљорадници, трговци, занатлије	Немају никакву слободу Роб се постаје АКО ЈЕ НЕКО ЗАРОБЉЕН У РАТУ ИЛИ АКО НЕ ВРАТИ ДУГ. Деца робова су такође робови

Државе Старог Истока

Географски простор	Држава/ Народ у Старом веку	Данас
Међуречје Тигра и Еуфрата	Државе Сумераца, Акађана, Вавилонца и Асираца	Ирак
Долина реке Нил	Држава старих Египћана	Египат
Иранска висораван	Држава Персијанаца	Иран
Долина река Хоангхо и Јангцекјанг	Државе Кинеза	Кина
Долина реке Инд	Држава Индијаца	Индија
Источно Средоземље	Државе Феничана и Јевреја	Либан, Израел, Сирија
Јужни део Балканског полуострва	Државе старих Грка	Грчка
Апенинско полуострво	Римска држава	Италија

СТАРИ ИСТОК обухвата простор СЕВЕРОИСТОЧНЕ АФРИКЕ, ЈУГОЗАПАДНЕ АЗИЈЕ И ИСТОЧНЕ ОБАЛЕ СРЕДОЗЕМНОГ МОРА.

ДАНАС (БЛИСКИ ИСТОК): Израел, Либан, Јордан, Сирија, Ирак, Иран, Турска, Египат „Египат је дар Нила“-Херодот

Око 3200. године пре нове ере све номе(сеоске општине) у долини реке Нил ујединио је **МЕНЕС**. Египтом влада ФАРАОН (ВЕЛИКА КУЋА, СИН БОГА РА)- доноси законе, врховни заповедник војске, судија, свештеник.

XV век пре н.е.- Египат је моћна држава у време владавине ТУТМЕСА III

Средином XIV век пре н.е. влада фараон Тутанкамон (гробница пронађена 1922.)

Врхунац Египта-у време фараона Рамзеса II (XIII век пре н.е.)- ХРАМ У АБУ СИМБЕЛУ

VI век п.н.е.- Египат освајају Персијанци

IV век п.н.е.- Египат осваја Александар Велики

I век п.н.е. (30. год.п.н.е.)- Египат освајају Римљани

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

Химна Сунцу

Моћни брегови окружени су твојим слављем,
 Равнице су пуне твога сјаја.
 Ти имаш моћ над планинама и надзиреш Земљу,
 Ти у самом срцу Неба кројиш судбину Земље.
 Ти сражариш над свим људима Земље,
 Ти стражариш над свим што је створено,
 Ти дајеш паше свим живим створовима,
 Ти си пастир свега што је високо и дубоко.

ДУЖНОСТИ ВЕЗИРА

О дужностима везира упознају нас текстови сачувани на зидовима гробница. Научници ове текстове називају „Дужности везира“ Најбоље очуван текст налази се у гробници једног везира који је био на **дужности за време владавине Тутмоса III.**

„Он поставља чиновнике у Горњем и Доњем Египту.....Свака четири месеца они га извештавају о свему што се догађа . Подносе му написане извештаје и износе своје Мишљење. Он опрема војску која ће пратити фараона на север и југ.....

Он саветује управнике градова и управнике округа да ору и жању.

Он поставља судије.

Везир одређује границе сваког округа , сваке баште , свих имања храмова, сваке њиве.“

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА**Химна Нилу**

Слава теби , Ниле, који долазиш из земље да би
 Нахранио Египат
 Ти натапаш ливаде које је Ра створио да би
 Нахранио стоку,
 Ти дајеш пиће пустињи далекој од воде, ти си
 Њезина роса што пада са неба
 Тебе воли бог Земље , а ти управљаш богом Жита
 Које доноси процват,
 Господару риба , који речне птице водиш уза
 Струју.....
 Ти правиш јечам и ствараш жито, па тако храмови
 Могу одржавати свечаности.

АМИЈАН МАРЦЕЛИН, РИМСКИ ПИСАЦ ИЗ IV ВЕКА ПОСЛЕ ХРИСТА ПИШЕ О НИЛУ:

„Настанак извора Нила , како бар мени изгледа, остаће непознат и будућим поколењима, као што је био досад Према тврђењу неких природњака , У северним областима се за време хладних зима све замрзне и заледе се велике количине снега, оне пошто их отопи жарко сунце , граде облаке тешке од течне влаге, које онда терају на југ ветрови, Верује се да ови облаци, под притиском превелике топлоте, дају Нилу ибимно повећање воде.

Други тврде да поплаве Нила у одређено доба године настају од етиопских киша, за које се прича да обилно падају у тим крајевима за време жарких врућина

..... Наиме натапајући дуго превеликом водом земљу, спречава обрађивање поља , Док недостатак воде прети неплодношћу усева. Ниједан земљопоседник није никад пожелео да Нил нарасте преко шеснаест лаката. А ако пораст буде умеренији , семе посејано на масном тлу враћа род готово седамдесет пута већи. Египат је пребогат и многим животињама, копненим и воденим..... Од водених животиња има доста крокодила.....

Река Нил , дуга је 6500 км, пролази кроз разне афричке земље , а у свом доњем току пролази криз Египат. Грчки историчар Херодот , приликом пропутовања кроз Египат, запазио је неке особености реке Нила.

„... Свако, наиме, ко има очи и види , и ко има памети увериће се на први поглед, и да предходно није чуо да је Доњи Египат, куда су Хелени долазили на лађама, настао наносом муља и да је дар реке Нила ... кад Нил почне да расте , речном се водом прво испуне рупе и удубљења у околини саме реке и та вода продире подземним путем. Сва су та места одмах пуна ситне рибе кад Нил поплави земљу, виде се изнад воде само градови, који јако подсећају на острва у Егејском мору. И сва египатска земља постане тада море а, једино су градови изнад воде. Тада лађе не плове једино кроз корито реке него и посред поља. Када се путује лађом из Наукратида за Мемфис, упут се пролази поред пирамида.....

ХЕРОДОТ, грчки историчар, у другој књизи своје историје описује неке египатске обичаје који су се разликовали од хеленских.

..... „Као што египатско небо изгледа другачије него на другом месту , и као што је река Нил другачија од осталих река, тако су тамо навике и обичаји људи постали сасвим другачији него што су код других народа. Тамо код њих само жене иду на пијацу и баве се ситном трговином док људи седе код куће и ткају. Синови не морају да издржавају родитеље ако неће, али кћери морају и кад то неби хтеле. У другим земљама свештеници носе дугу косу, а у Египту је шишају. Други људи Не живе заједно са својом стоком, а Египћани и то чине. Тесто месе ногама , а блато којим облепљују куће месе рукама. Грци пишу слова тако да им се рука покреће с лева на десну страну, док Египћани напротив, са десне стране на леву. Свуда у Египту приносе на жртву бикове и телад, али се краве не смеју приносити на жртву, јер су оне посвећене богињи Изиди. Од свих домаћих животиња највише поштују краве. Свиње сматрају за нечисту животињу. Ако се свиња само уз пут очеше о некога од њих , он у оном оделу које је било на њему улази у реку и купа се.

На гозбама богатих људи одмах после јела носи један од њих у ковчегу мртваца направљеног од дрвета, који лепом изразом и бојама подсећа на правог мртваца, акоји је дугачак

један или два лаката.Показује га сваком госту говорећи:„Погледај овога, пиј и весели се , јер кад умреш, бићеш као и овај овде!“ Тако они раде на својим гозбама.“

Такође ,Херодот је запазио и сличности :

„...Нешто имају Египћани слично са Хеленима, али само са Лакадемонцима.Кад се млади сусретну са старијима, склањају им се са пута,устају са својих седишта кад ови дођу и дају им место да седну.Али имају и један обичај који се не налази нигде у Хелади. Кад се сретну на улицама, не поздрављају се речима , као у Хелади , већ се дубоко једни другима клањају и спуштају руке до колена.....

Стари Египћани су имали развијену писменост.Писарски позив се веома ценио и сами писари су били врло поносни на своје умеће, презирући оне који су живели од физичког рада.Као пример наводимо превод једног текста са једног египатског папируса-ПОУКЕ ХЕТИЈА

„...Још никада нисам видео ковача који би постао угледни чиновник ,али сам зато видео коваче пред отвором њихових пећи:прсти су им као у крокодила,а смрде више од рибљих јаја...Зидар ради са свакојаким тврдим каменом . Кад доврши своју работу руке су му истрошене и он спава скврчен све до зоре....Берберин брије од зоре до мрака и седне само кад мора да једе.Он непрестано јури од куће до куће тражећи посла.Он истроши руке да би напунио желудац , попут пчела што једу властити мед.....

Ратар има на себи увек исту одећу .Глас му је промукао као у вране .Прсти му непрестано нешто раде руке су му осушене од ветра.Одмара се –ако за то уопште нађе времена –у блату.Ако је здрав ,дели своје добро здравље са стоком; Ако оболи ,кревет му је гола земља на којој лежи и његова стока.Увеч не стигне право кући а већ мора наново све започети.”Због тога:„Посвети своје срце учењу,јер уистину нема ништа што би се тим дало упоредити.Оно што једног јединог дана научиш у школи, остаје ти заувек.“

На египатским папирусима често се срећу поуке писара упућиване ученицима писарског заната .Да би нагласили све предности писарског позива, који се веома ценио, учитељи су својим ђацима приказивали друга занимања.На папирусу из XIIв. п.н.е. описан је позив војника.

„Дођи описашу ти недаће војника, иако су његови комаданти бројни.....Пошто су војника пробудили у зору , воде га као што се води магарац.Он ради док сунце не зађе.Он је гладан и његов стомак муче болови...Када добије следовање јечма , и када је ослобођен службе , тај јечам више није добар за млевање. Позван је због Сирије и нема времена да се одмориНема ни одећу ни сандале.....За време дугог марша преко брда он пије воду сваки трећи дан, она је устојала и има укус соли.Његово тело раздире болест.Непријатељ је стигао и опколио га стрелама, живот га напушта. Говоре му : „напред ,пожури о храбри војниче ! Победи да би се твоје име памтило !“Било да је слободан или заробљен војник пати. Ако побегне и оде међу дезертере Сви његови ће бити затворени. Он умире на ивици пустиње и нема никог да овековечи његово име. Смрт му је тешка као што му је и живот био тежак.....Буди писар и спаси себе да не будеш војник. Немој бити војник и спасићеш себе мука. “

ПОУКЕ ЗА ФАРАОНА МЕРИКАРЕА

Стари Египћани су веома често састављали поуке – списе са практичним саветима за добар и праведан живот.Поуке фараонима садрже савете о томе како треба владати и како се односити према поданицима.Поуке за фараона Мерикареа који је владао крајем III миленијума пре н.е. саставио је његов отац.Он га саветује како да угуши делатност политичких противника .Даље му препоручује да треба да одржава добре односе са великашима и шири круг својих присталица. Ако је човек угледан у очима својих присталица...и ако је демагог и беседник, уклони га, убиј га, затри његово име, уништи његово име, уништи његову странку уништи сећање на њега и његове присталице...

Своје људе стављај у први план, да би спроводили твоје законе...Моћан је онај који је богат у великашима...Никад немој човеку одузети очевину и допусти да чиновници задрђе наследне дужности....Старај се о младима како би те Престоница волела.Сакупљај нове присталице. Погледај ,твоје грађанство врви од младих дечака...

Помажи чиновнике и војнике, стичи пријатеље међу младима и даруј их имањима, земљом и стоком.

ГРАДЊА ПИРАМИДА

Грчки историчар **Херодот** на својим путовањима посетио је и Египат. Био је потпуно очаран оним што је тамо видео. Нарочито јак утисак на њега оставиле су пирамиде, тако да је описао њихову градњу. Највише је посветио пажње Кеопсовој пирамиди у чијој изградњи је учествовао огроман број слободних сељака и робова.

„Кеопс је све Египћане отерао на присилни рад . Причају да су једни морали да вуку камен из каменолома у Арабијској пустињи све до Нила , а други су морали тај донесени камен да примају и одвлаче бродовима преко Нила до Либијских планина. У свакој је смени . која је трајала три месеца, радило увек око сто хиљада људи. Десет година је радио тај измучени народ само на изградњи пута којим је требало да се преноси камен.....

Десет година је трајао рад на том путу и на изградњи брежуљака на коме се налазе пирамиде, као и на подземним дворанама у које је спровео један канал из Нила , па је на једном острву у једној таквој дворани саградио себи гробницу. На изградњи саме пирамиде радило се двадесет година. Она четвороугласта , и са сваке стране је широка осам плетара, а висина јој је исто толика., сва је од тесаног камена који је био изванредно лепо сложен и ниједан комад није мањи од тридесет стопа.....

Кажу да је овај Кеопс владао педесет година , а после његове смрти дошао је на престо његов брат Кефрен. Он је исто тако поступао као и Кеопс, и он је изградио једну пирамиду , али је она мања од братовљеве . Под њом нема подземне гробнице.....

Темељ јој је саградио од шареног етиопског камена, она је нижа за четрдесет стопа од оне друге. Обе се налазе једна поред друге , на истој узвишици , која је висока највише сто стопа . Кефрен је владао педесет и шест година. И Микерин је изградио пирамиду али је она била много мања од пирамиде његовог оца Кеопса, била је четвороугласта , широка са сваке стране три плетра мање двадесет стопа, и до половине је од етиопског камена.

У МЕСОПОТАМИЈИ ТЈ.У ПОРЕЧЈУ ТИГРА И ЕУФРАТА РАЗВИЛЕ СУ СЕ ДРЖАВЕ СУМЕР И АКАД. (на том простору основане су и државе Вавилонца и Асираца)

СУМЕР- југ Месопотамије- образоване градови-државе у IV миленијуму пре н.е. Градови Сумераца: КИШ, УР, УРУК, ЛАГАШ. Гилгамеш је владао Уруком.

Сумери су осмислили прво писмо (КЛИНАСТО) и ТОЧАК.

ВАВИЛОНСКО ЦАРСТВО је настало почетком 2. Миленијума пре нове ере на реци Еуфрат **XVIII век пре н.е.- Хамураби влада Вавилоном**

Хамурабијев законик је најстарији писани законик на свету, уклесан је на стубу. На врху је приказ Хамурабија како прима законе од бога Шамаша. Права и обавезе становника. Веома строг.

VI век п.н.е.- Месопотамију освајају Персијанци

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

У архивама и библиотекама Месопотамије пронађена су и ђачка школска вежбања.

Један сумерски ђак овако је описао своје **школске обавезе** :

„Ово је месечни преглед мојих школских обавеза :

Сваког месеца имам три дана одмора и три дана празника . То укупно чини 24 дана сваког месеца које морам да проведем у школи. Како су то дуги дани! "

Најстарија цивилизована друштва и прве државе старог века појавиле су се у долинама великих река . Стари Грци су област између река Тигра и Еуфрата називали **Месопотамија** што значи **Међуречје**. Они су слично Египћанима , рано изградили и усавршили систем за наводњавање јер је њихово основно занимање била земљорадња. О томе **Херодот** каже: „цела земља испресецана је као и египатска , каналима а највећи Канал је плован и за лађе и спаја Еуфрат са Тигром“

У једном натпису из града Ларсе каже се да је краљ наредио да се ископа канал како би се питком водом снабдевало бројно становништво као и да се подели обиље жита.

ЕП О ГИЛГАМЕШУ

Најпознатији еп старе Месопотамије је **Еп о Гилгамешу**. У епу се опевају подвизи Гилгамеша **краља града Урука** и његова **потрага за вечним животом**. На самом почетку епа налази се опис града .

Гилгамеш, победоносни јунак,

Саградио је зид око Урука.

Високо као брег диже се свети храм

у утврђеном граду.

Чврсто као од туча, лежи насути темељ.

Под заштитом узвишене куће,

У којој пребива бог неба,

Далеко се пружа житница града,

Прекрасно спремиште.

Сјајном белином блиста у светлу

Краљевска палата.

Цео дан стоје стражари на бедемима,

А и ноћу бдију ратници .

Само једна трећина Гилгамеша је човек,

А две трећине бог.

С дивљењем и страхом

Гледају грађани његов лик,

По лепоти и снази

Никада му нису видели равног.

.....

Уруков сјај треба да сија

Пред свим градовима земље.

Опис **одеће и изгледа становника Међуречја налазимо код историчара Херодота:**

„Носе дугачку ланену кошуљу до стопала,изнад тога облаче дугу ,вунену хаљину, а преко ње белу кратку кабаницу.Имају домаћу обућу сличну беотским папучама. Носе дугачку косу и око главе повезују чалме а цело тело мажу мирисавим уљем. Сваки има прстен са печатом и један руком изграђен штап.Горе на сваком штапу налази се украс или једна јабука,или ружа или љиљан, или орао или нешто друго.Они обично не носе штап без знака.“

Народи старе Месопотамије градили су **ЗИГУРАТЕ –храмове у облику степенасте куле.**

До светилиштва на врху куле долазило се дугим завојитим степеницама.Зигурати су имали четвороугаону основу.

ХЕРОДОТ описује Мардуков храм у Вавилону:

„У средини храма саграђена је јака кула ,а на њој друга, на овој још једна и тако редом. Свега осам кула ,све једна на другој. Са спољне стране око свих кула горе су водиле спиралне степенице. На половини успона степеница налази се одмаралиште са клупама, где је при успону могло да се седне и да се одмара. На највишој кули налази се велики храм.

ХЕРОДОТ, у првој књизи његове Историје, даје опис града Вавилонa. Велика археолошка ископавања крајем XIX века потврдила су његов опис овог града. **Вавилон је био највећи утврђени град старог века.**

.....**У Асирији** има много великих градова , али је међу њима био најславнији и најјачи **Град Вавилон**, у коме се после разарања Ниниве налазио и сам краљевски двор и који је био овакав град. Лежи у једној пространој равници . . . са спољне стране опасан једним широким и дубоким каналом,испуњеним водом, а иза тога једним зидом.....

Овде морам рећи за шта је употребљена земља из јарка и како су саграђени зидови. Одмах приликом избацавања земље из јарка правили су од ње опеке.....

Као малтер употребљавали су врућу смолу,а после сваког,тридесетог слоја узиђиван је плетер од

трске.... Постоје два дела града .Дели га наиме по средини река која се зове Еуфрат, велика ,дубока и брза река , која тече из Арменије...Овај град је пун троспратних и четвороспратних кућа и испресецан правим улицама ,од којих се једне пружају упоредно са реком, а друге излазе на реку под превим углом .Према свакој овој улици налазило се у градским зидинама онолико капија колико је било улица.....

Онај први зид био је као нека врста оклопа, а изнутра пружао се око града још један други зид....Усред сваког од поменутих делова града саграђена је по једна утврђена зграда. У једном је краљевски двор окружен високим и чврстим зидинама ,а у другом храм Зевса-Бела ,са бронзаним вратима који се сачувао до мог времена , а има облик квадратаУ средини овог храма саграђена је јака кула , ... а на њој друге,на овој још једна, и тако редом : свега осам кула , све једна на другој .Са спољне стране око свих кула горе су водиле спиралне степеницеНа највишој кули налази се велики храм и у њему велики и раскошан кревет ,а крај њега стоји златни сто . У храму се не налази никакав кип , а од људи не ноћива у њему нико, сем једне једине жене, коју је, како причају Халдејци , свештеници овог бога ,сам бог себи изабрао међу женама у земљи.

ХАМУРАБИЈЕВ ЗАКОНИК

Почетком другог миленијума пре нове ере , у Месопотамији је створена јака држава . То је било Вавилонско царство са престоницом у граду Вавилону. Најпознатији владар овог царства био је Хамураби-ХVIII век п.н.е.Објавио је чувени Хамурабијев законик,који представља драгоцен извор изучавања вавилонског друштвеног и државног уређења.**Исписан је клинастим писмом на стубу од црног камена. На врху стуба представљен је Хамураби како прима закон од бога сунца Шамаша.** Наводимо неке од **282 члана Хамурабијевог законика**

& 7.Ако неко купи сребро, или злато, или роба, или робињу,или говече, или овцу, или магарца, или што друго од нечијег сина или роба или ако те ствари прими на оставу без сведока или без уговора ,сматра се као лопов и да се убије.

&25.Ако се у чијој кући појави ватра и неко, ко дође да гаси баци око на својину господара куће, својину господара куће узме, да се баци у исту ватру.

&42.Ако неко прими на обраду поље и ако не учини да на пољу буде жита ,тада треба доказати да на пољу није радио и он ће поседнику дати жито као што је код суседа.

&53.Ако је неко исувише лењ да одржава своју брану и не одржава је у стању: Ако се тада на његовој брани направи отвор и вода поплави поље, онај , у чијој је брани постао отвор,да надокнади жито које је уништио.

&55.Ако неко отвори свој канал за наводњавање, али је немарљив и вода поплави поље његовог суседа , овоме ће одмерити жито према приносу код суседа.

&128.Ако неко узме жену, али са њом не направи уговор,та жена није супруга.

&170.Ако некоме супруга роди децу или му његова робиња роди децу,па отац за живота каже „моја деца”и уброји их у децу своје супруге,после очеве смрти деца супруге и робиње поделиће очеву имовину,с тим што ће деца супруге прва изабрати свој део.

&195.Ако син бије свога оца ,да му се одсеку руке.

&196.Ако неко другоме уништи око ,да се уништи његово око.

&197.Ако неко другоме сломи кост, да му се сломи кост.

&229.Ако грађевинар за другога направи кућу и не направи је чврсто ,па се кућа коју је подигао сруши и убије сопственика ,да се убије грађевинар.

Вавилон је био један од најлепших градова за време владавине Набукодоносора, најпознатијег владара Новог вавилонског царства –VI век п.н.е.Данас се препоставља да је подигао чувене Семирамидине вртове,који су у старом веку сматрани за једно од седам светских чуда.

РИМСКИ ИСТОРИЧАР ОПИСУЈЕ СЕМИРАМИДИНЕ ВРТОВЕ

„ ...Набукодоносор је наредио да се у близини његове палате подигну узвишења од камена да им се да облик брда и да се засаде разноврсним дрвећем.....“

Проширио је границе Новог вавилонског царства , освојио је целу Сирију ,покорио државу Јевреја у Палестини и дошао све до Египта и делте Нила. Разорио је јеврејску престоницу град Јерусалим 586 п.не.

Ево шта се каже у Библији о разарању Јерусалима;

.....И доведе на њих цара Халдејског , који поби младиће њихове,мачем у дому светиње њихове ,и не пожали ни младића ни девојке , ни старца ни немоћна. Све Му даде у руке. И све судове дома Божијег , велике и мале, и благо дома Господњег И благо цареве и кнезова његових, све однесе у Вавилон.

....,И упалише дом Божији , и развалише зид Јерусалимски, и све дворове у њему попалише огњем, и искварише све драгоцене закладе његове. И што их оста од мача однесе их у Вавилон и беше робови њему и синовима његовим , докле не наста царство персијско....“

Јевреји прогнани у вавилонско ропство туговали су за родном земљом и светим Градом Јерусалимом.О томе пише у Библији –Свето писмо, Псалм136

На водама вавилонским сјећасмо и плакасмо опомињући се Сиона.

На врбама сред њега вјешасмо хаефе своје.

Ондје искаху који нас заробише да пјевамо , и који нас

Оборише да се веселимо: пјевајте нам пјесму Сионску.

Како ћемо пјевати пјесму Господњу у земљи туђој ?

Ако заборавим тебе , Јерусалиме , нека ме заборави десница моја.

Нека прионе језик мој за уста моја, ако тебе не упамтим, ако не

Уздржим Јерусалима сврх весеља својега.

Напомени ,Господе , синовима Едомовијем дан јерусалимски, кад говорише:

Раскопајте, раскопајте га до темеља.

Кћери вавилонска, крвници, благо оном ко ти плати за дјело које си нама учинила !

Благо оном који узме и разбије дјецу твоју о камен.

ЕГИПАТ је настао у долини реке Нил. Већ је Херодот написао да је „Египат дар Нила“.Стари Египћани су веровали да је река Нил центар света.Место одакле је река долазила било је „почетак света ".Средина месеца јуна, када је река почињала да расте , означавала је за Египћане и почетак године.У ХИМНИ НИЛУ стари Египћани су веома сликовито изразили своја осећања према реци – хранитељки.

Феничански градови: Тир, Сидон, Библос.

Држава Јевреја основана је у I миленијуму пре н.е.-главни град- Јерусалим,владар- Соломон

- БОГИЊА МУТ—одвојила небо од воде

БОГ	
РА	Бог сунца, врховни бог
ОЗИРИС	Бог подземног света.
ИЗИДА	Богиња рађања и стварања
ХАТХОР	Египатска богиња љубави
ТОТ	Египатски бог месеца, заштитник писара
АНУ	Бог неба, отац богова
ШАМАШ	Бог сунца
ИШТАР	богиња љубави и рата
ЕНЛИЛ	бог земље и ветра
МАРДУК	Заштитник Вавилона
ЈАХВЕ	Бог Јевреја

Народ/држава	Писмо
Месопотамија-сликовно писмо	Клинопис (око 3500.п.н.е)- на глиненим плочицама
Египат - сликовно писмо	Хијероглифи(око 3000.п.н.е)- на папирусу
Феничани, Јевреји-гласовно писмо (22 знака)	Алфабет

- Химна Нилу, Химне боговима, ЕП О ГИЛГАМЕШУ- најпознатији еп на Саром истоку (Гилгамеш је био владар Урука, а његов друг се звао Енкиду)

- **ЈУДАИЗАМ- ВЕРА ЈЕВРЕЈА (СТАРИ ЗАВЕТ)**

Јевреје из Египта изводи Мојсије

***ТОРА- СВЕТА КЊИГА ЈЕВРЕЈА**

* I век п.н.е.- Јевреје освајају Римљани

- БАЛСАМОВАЊЕ- поступак којим се мртво тело штити од пропадања, затим се обмотава платненим тракама и премазује смолом. ТО СЕ ЗОВЕ МУМИЈА. Она се полаже у УКРАШЕН КОВЧЕГ (САРКОФАГ)

Сенет – популарна игра у Египту.

- СФИНГА- статуа са телом глава и главом човека (чува улазак у пирамиде)
- ПИРАМИДЕ- гробнице фараона (ПИРАМИДЕ У ГИЗИ- **КЕОПС(146 м)**, КЕФРЕН, МИКЕРИН)
- ЗИГУРАТ- степенаста кула у Месопотамији на чијем се врху налази храм.
- ЖЕНЕ ВЛАДАРИ У ЕГИПТУ: **Хатшепсут и Клеопатра.**

По религији народа Месопотамија свет је створен из воде.

СЕХМЕТ- ЗАШТИТНИЦА МЕДИЦИНЕ КОД СТАРИХ ЕГИПЋАНА

ГРЧКА

Грчка

****ГРЧКА ПЛЕМЕНА (ХЕЛЕНИ): АХАЈЦИ, ДОРЦИ, ЈОНЦИ И ЕОЛЦИ**

*Прве палате на Криту око 2000 г.пре н.е.

*Критске градове ујединио владар **Кнососа МИНОС- средином 2. миленијума пре нове ере.**

*Крићани се баве поморством и трговином.

*ФРЕСКЕ И РЕЉЕФИ УКРАШАВАЈУ УНУТРАШЊОСТ ПАЛАТА

*ЛЕГЕНДА О МИНОТАУРУ (Минос, Минотаур, Аријадна, Тезеј, Егеј, Кносос, лавиринт)

*****На Пелопонезу се развијају краљевства која су основали Ахајци (**Микена, Пилос, Тиринт**).

ВРХУНАЦ 1450-1200 п.н.е.

ЛАВЉА КАПИЈА СЕ НАЛАЗИ У МИКЕНИ.

ОКО 1450. ГОД. ПРЕ Н.Е. (У XV ВЕКУ ПРЕ Н.Е.) АХАЈЦИ РУШЕ КРИТСКО

КРАЉЕВСТВО И ТАКО НАСТАЈЕ КРИТСКО-МИКЕНСКА КУЛТУРА.

Почетак XII век пре н.е. Тројански рат (Ахајци против Троје)- 10 година-

Хомерово "Илијада" (Илион=Троја)

Троја (Илион)- град на северозападу Мале Азије

"Дорска сеоба" у XII веку пре н.е. и коначно рушење микенских центара око 1050 г.пре н.е.

*******XI- VIII век пре н.е. ХОМЕРСКО ДОБА** –пољопривреда, сточарство и занатство.

**Име по Хомеру, а верује се да су тада уобличени "Илијада" и "Одисеја".

***Распад родовског друштва и настанак робовласничког друштва.

СКРИПТА ЗА ПРИПРЕМУ ТАКМИЧЕЊА ИЗ ИСТОРИЈЕ ЗА 5. РАЗРЕД

*** КОЛОНИЈЕ- ГРЧКА НАСЕЉА ВАН ДОМОВИНЕ

*** КОЛОНИЗАЦИЈА-ПРОЦЕС НАСЕЉАВАЊА ВАН ДОМОВИНЕ

*****ЗАМАХ** достиже у периоду између VIII и VI века пре нове ере. Тада су насељене обале Средоземља и Црног мора.

*ВЕЛИКА ГРЧКА- колоније које су се налазиле на Сицилији и у јужној Италији.

РАЗЛОЗИ КОЛОНИЗАЦИЈЕ: - недостатак обрадиве површине, потрага за новим тржиштем, контрола трговачких путева

ПРВИ ПОЛИСИ НАСТАЈУ У VIII ВЕКУ ПРЕ Н.Е. УЈЕДИЊЕЊЕМ СЕОСКИХ ОПШТИНА ИЛИ МАЊИХ ГРАДОВА ОКО ЈЕДНОГ ЦЕНТРА.

ПОЛИС= ГРАД+ СЕЛА У ЗАЛЕЂУ.

Заједничка грчка држава није створена због неповољног рељефа (високе планине), али сви Грци имају исту, културу, верују у исте богове, предак Хелен.

ПОЛИС	СПАРТА	АТИНА
ОБЛАСТ	Лаконија на Пелопонезу	Полуострво Атика
ВРЕМЕ НАСТАНКА	X век пре н.е.	-----
ПЛЕМЕ	Дорци	Јонци
ПОДЕЛА ДРУШТВА	Спартијати, перијети, хелоти	Еупатриди, демос, робови
занимање	Ратници	Занатлије, земљорадници и трговци
	Пелопонески савез	Атински поморски савез
ДРЖАВНО УРЕЂЕЊЕ	2 базилеуса, герузија, Народна скупштина	9 архонта, ареопаг, Народна скупштина
	аристократско	демократско

ДЕМОКРАТИЈА ЈЕ ОБЛИК ДРЖАВНОГ УРЕЂЕЊА У КОЈЕМ ВЛАСТ ПРИПАДА ДЕМОСУ- НАРОДУ. Демос=народ, кратен=владати

ПОЛИС	СПАРТА	АТИНА
НАРОДНА СКУПШТИНА	Чине је само пунолетни спартијати	Чине је сви пунолетни грађани
ГЕРУЗИЈА	Веће старца у Спарти- 30 спартијата старијих од 60 година	
АРХОНТ	Годишња служба траје годину дана, а после постаје доживотни члан Ареопага	
АРЕОПАГ	Брдо посвећено богу Аресу, чине га бивши архонти	

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

ТРПЕЗА У СПАРТИ

За сваки сто седе око 15 људи. Сваки човек прилаже месечно одређену количину јечма, вина, сира, грожђа и нешто новца за друге намирнице. Сваки доноси најбољи део жртве коју приноси или најбољи део лова. Ко закасни не прима се у народну трпезу. Спартанци су дуго одржавали обичај да заједнички једу.

Једном приликом краљ је послао по свој оброк, у жељи да руча са женом, али су му га ускратили. Тамо често долазе и деца да би се умно развијала. Слушала би разговоре о политици и вежбала се у шaljивим досеткама Које никога не вређају. Свакоме ко тамо први пут дође, покажу врата и кажу: „Кроз та врата не излази ниједна реч.“ Значи, требало је о свему ћутати.

Чланови народних трпеза су се бирали. Сваки би добио куглицу од хлеба и бацио је у зделу коју је роб носио наоколо. Ко је био против новог члана, згњечио би куглицу. Ако би се у здели нашла само једна таква куглица, предложени није приман.

Најомиљеније јело била је „црна чорба“. Старци су из ње свој део меса уступали младима и јели само чорбу. Прича се да је један краљ у Малој Азији купио посебног куvara који је знао да припрема ту „црну чорбу“. Али, када је окусио чорбу, наљутио се. Кувар му је рекао: „Краљу, пре но што се једе чорба треба се окупати у реци Еуроти“ (налазила се у Лаконији); овај одговор, у ствари, значио је: треба бити Спартанац да би се та чорба јела са слашћу.

ПЛУТАРХ, УПОРЕДНИ ЖИВОТОПИСИ

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА**О АТИНСКОЈ ДЕМОКРАТИЈИ**

Велики атински државник петог века, Перикле, овако је описао преимућства демократије у Атини: њеног уређења, слободе, мудрости и културе:

...Ми имамо државно уређење које није грађено ни по каквом калуку суседних народа; напротив, ми служимо више другима за пример него што бисмо се угледали на друге. И како државна управа није... урукама малога броја људи, него урукама већине, наша (то јест, атинска) владавина зове се демократија (народна влада). У приватним пословима влада за. Све равноправност по закону, а што се тиче јавног живота, свако се, према томе за шта је обдарен, бира у државну управу, не зато што је члан неке групе, него по својој личној заслуги. Нико се не искључује из државних звања, па ни због сиромаштва које иначе смета угледу,⁴ ако је само способан да учини што добро за државу.

И као што у јавним пословима влада у нас слобода, исто тако у свакодневном животу нема никаквог сумњичења. Нема код нас никакве срџбе на свог ближњег ако он нешто чини из свог задовољства. Не показујемо према њему зловољу која, ако и не доноси штету, ипак вређа око (посматрача). Али, ако тако међу "собом у приватном животу и живимо трпељиво, опет се у јавном животу клонимо сваке незаконитости. То чинимо нарочито из моралних разлога, увек се покуравајући властима и законима, нарочито онима у корист угњетених. Такви закони, ако и нису написани, опет сваког који их крши брукају пред целим светом.

С друге стране, дајемо духу много одмора од напора, јер смо установили различите игре и свечаности⁷ које трају целе године... Захваљујући величини нашег града увозимо најразличитије производе из целог света. Плодови страних земаља нама су исто тако приступачни⁸ и обични, као и плодови наше властите земље. Разликујемо се даље од својих противника и у свом војничком уређењу. Град наш стоји сваком отворен, ми не гонимо из њега странце, бојећи се да ће они ту нешто научити или видети што би требало да остане скривено¹⁰... Ми се не уздамо толико у којекакве припреме и ратна лукавства, колико у храброст коју црпемо из себе у тренуцима када треба деловати. А што се тиче војничког образовања, док се други већ од младости челиче напорним вежбањем, ми, ако и живимо без (такве) принуде, ипак се храбро излажемо једнаким опасностима. ... Нама је ... већ урођено да више с неким осећањем безбрижности неголи мучним вежбањем савлађујемо опасности; на храброст нас не приморавају закони,¹¹ него се она сама у нама од себе рађа.

Ми волимо лепо, али с правом умереношћу, и волимо мудрост, али без разнежености. Богатство нам је више средство за рад него ли за празно хвалисање; признати своје сиромаштво није ни за кога срамота, али је срамније не борити се против сиромаштва радом... Наша нарочита врлина, којом се одликујемо од других, састоји се у томе што се у нас о свему што хоћемо да предузмемо са највећом смелашћу истовремено размишља с опрезношћу. Код других, напротив, непознавање опасности доноси дрске одлуке, а размишљање доводи до оклевања.

Што се добротности тиче, разликујемо се од многих и многих. Не примањем, него давањем, стичемо ми себи пријатеље.

БОРБА АТИНСКОГ ДЕМОСА ЗА ВЛАСТ ПОЧИЊЕ У 6. ВЕКУ ПРЕ Н.Е. И ПОСЛЕ 150 ГОДИНА ЈЕ БИЛА УСПЕШНА.

НАРОДНА СКУПШТИНА У АТИНИ ИМА НАЈВИШУ ВЛАСТ.

ПОСЛОВИ СКУПШТИНЕ: доноси законе, бира државне службенике, одлучује о рату и миру, суди **Врхунац моћи и снаге Атина је достигла у време Перикла средином V века пре н.е.- "ЗЛАТНО ДОБА АТИНЕ"** (Атина повезана са луком Пиреј, подигнуто много грађевина и споменика, уметничка дела)

ПОВОД ЗА ГРЧКО-ПЕРСИЈСКИ РАТОВЕ(499-449. ГОДИНЕ ПРЕ Н.Е.) БИО ЈЕ ЈОНСКИ УСТАНАК У МАЛОЈ АЗИЈИ.

УЗРОК РАТА: Грци у Малој Азији тешко подносе персијску власт јер се она меша у унутрашње послове грчких полиса.

Битка на Маратонском пољу 490. године пре н.е(поход цара Дарија)- МАРАТОН

Битка у Термопилском кланцу 480. године пре н.е(поход цара Ксеркса)- Леонида и 300 ратника

"Јави у Спарту, о странце, да овде лежимо мирно

Њихових закона сви слушајућ' покорно глас", (натпис на споменику погинулим ратницима)

Битка код Саламине 480. године пре н.е (атинску флоту предводи Темистокле)

Мир је склопљен 449. године пре н.е

Успон Атине после Грчко-персијских ратова и стварање- водећи грчки полис

Грчко- персијски ратови

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

АТИНСКИ ПОМОРСКИ САВЕЗ

Истакнути грчки историчар Тукидид написао је ИСТОРИЈУ ПЕЛЕПОНЕСКОГ РАТА. У њој је најпре изнео догађаје који су претходили рату. Говорио је и о образовању Атинског поморског савеза још у току грчко-персијских ратова и о развоју тог савеза после рата с Персијанцима.

Добивши уз пристанак савезника вођство, најпре су одредили који градови морају давати новац за рат против варвара, а који бродове. Говорили су Атињани да се савез склапа да би се осветили Персијанцима за све што су претрпели и да се пустоше земље персијеког краља. Тада су први пут Атињани завели звање грчких благајника, који су убирали допринос савезника, њихове уплате.

Први је допринос био одређен на четари стотине и шездесет таланата (новчана јединица, која има 6 000 драхми, или око 26 килограма сребра). Благајна се налазила на острву Делосу.

Састанци су се одржавали у светилишту.

Савезници, који су већали на заједничким састанцима, били су у почетку самостални. А онда су им Атињани стали на чело и преузели вођство.

Најпре су Атињани, под командом Милтијадовога сина Кимона, заузели на реци Стримону (Струми) град Ејон, који су држали Персијанци. Његове житеље продали су у робље. Затим су на Егејском мору узели острво Скирос, његове становнике су продали у робље, а острво сами населили... После тога су ратовали против одметнутих становника Наксоса и опсадом их принудили да се предају. То је био први савезнички град који су покорили супротно од уговора који су били склопили. А за-тим је то стигло и друге градове.

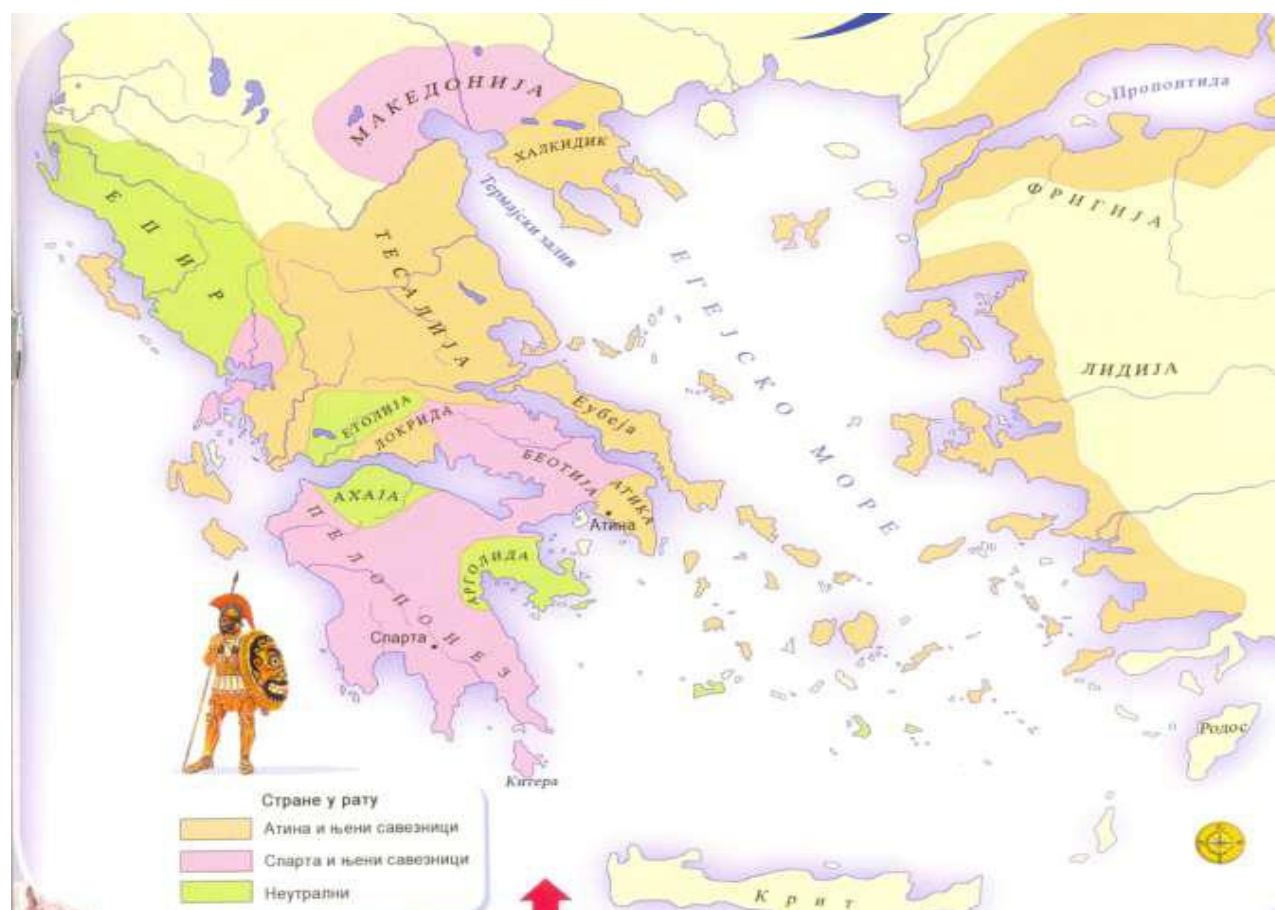
Узроци одметања савезничких градова били су: њихово одлагање да уплате допринос или да дају бродове за борбу, затим бежање од војске. Атињани су строго убирали допринос и постајали су мрски људима који нису били навикли да сносе ратне напоре и нису трпели да им се чини насиље. Атинско вођство није се допадало савезницима као раније. Атињани и иначе нису ратовали заједнички са савезницима, а било им је лако да одметнуте савезнике враћају у покорност. И сами савезници су били криви. Већина њих избегавала је рат. Они који су имали обавезу да дају бродове, да се не би удаљавали од својих кућа, доносили су одлуку да уместо бродова дају допринос у новцу. Тако су Атињани повећа-вали своју морнарицу новцем који су давали савезници. А кад би се ти савезници одметнули, постајало је јасно да су неспремни за борбу и да су без икаквог ратног искуства.

Касније се догодило да су се одметнули становници Тасоса, суко-бивши се са Атињанима око лука и рудника које су уживали у Тракији, што значи на копну. Атињани нападну бродовима Тасос, савладају у поморекој битки његове становнике и затим се иокрцају на копно. После тога житељи Тасоса позивали су у помоћ Лакедемоњане и молили их да им помогну проваливши у Атику. Лакедемоњани су били спремни да им помогну, али их је спречио земљотрес, који је омогућио хелотима и пе-ријецима да се одметну од Спартиата. После три године опсаде, житељи Тасоса су се предали Атињанима и прихватили обавезу да поруше бевеме, предају бродове и плате одређену суму новца, с тим да убудуће уплаћују допринос и да се одрекну поседа на копну.

ПЕЛОПОНЕСКИ РАТ: 431-404 год. пре н.е. РАТ ЗА ПРЕВЛАСТ У ГРЧКОМ СВЕТУ

Први грађански рат у којем су учешће узели скоро сви грчки полиси био је вођен између СПАРТЕ и АТИНЕ тј. ПЕЛОПОНЕСКОГ САВЕЗА и АТИНСКОГ ПОМОРСКОГ САВЕЗА. То је био рат за превласт у Хеладу, а грчки историчар ТУКИДИД каже да је главни узрок био СТРАХ СПАРТЕ ОД ЈАЧАЊА АТИНЕ.

СИЦИЛИЈАНСКА ЕКСПЕДИЦИЈА- поход и пораз Атине приликом напада на Сиракузу и острво Сицилију. СПАРТА ШАЉЕ ПОМОЋ СИРАКУЗИ. Рат је завршен победом Спарте.

Пелопонески рат

Најчувеније пророчиште Старих Грка било је у Делфима у храму посвећеном богу Аполону, а најпознатија пророчица била је Пителија.

Најпознатији од свих хероја био је Херакле.

ЗЕВС	Врховни бог. Господар муња и громава.
ХЕРА	Богиња неба. Заштитница жена и брака.
ДИОНИС	Бог вина и весеља. Зевсов најмлађи син.
АТИНА	Богиња мудрости
АРЕС	Бог рата.
АПОЛОН	Бог светлости и заштитник уметности.
ПОСЕЈДОН	Бог мора.
ХАД	Владар подземног света.
АФРОДИТА	Богиња љубави

**РЕЛИГИЈА- СКУП
ВЕРОВАЊА ЈЕДНОГ НАРОДА
МИТОВИ- ПРИЧЕО
БОГОВИМА
МИТОЛОГИЈА- СКУП ПРИЧА
П БОГОВИМА И ДРУГИМ
БИЋИМА**
КИКЛОП- једнооки див;
КЕНТАУР- полукоњ, получовек;
СИРЕНЕ- птице са главом жене

-ОЛИМПИЈСКЕ ИГРЕ приређиване су у Зевсову част(прве 776.г. пре н.е.). Сваке четврте године у месту Олимпија на Пелопонезу. Трајале су пет дана и у то време су прекидани сви сукоби. Победник је добијао венац од маслинових гранчица. Дисциплине: трчање, бацање копља и диска, рвање, бокс.

***ФИДИЈА**- статуа *Атина Партенос* тј. *Деваница*, статуа Зевса Олимпијског, **МИРОН**- "*Бацач диска*".

КЊИЖЕВНОСТ:

*ЕПСКЕ ПЕСМЕ. **ХОМЕР КОЈИ ЈЕ ИСПЕВАО "ИЛИЈАДУ" И „ОДИСЕЈУ"**

***ДРАМЕ** настају из песама спеваних у част бога Диониса.

****Трагедије: Есхил, Софокле, Еурипид и **комедије: Аристофан.**

НАУКЕ:

*Историја: **Херодот("Историја грчко-персијских ратова"); Тукидид("Историја Пелопонеског рата")**

*Филозофија: у V и IV веку пре н.е. СОКРАТ→ ПЛАТОН→ АРИСТОТЕЛ.

Филозофија настаје из жеље мудрих људи да објасне настанак света и догађаје.

Демостен је био најпознатији беседник, а своје говоре "Филипике" говори против Филипа II

***Медицина:** Хипократ са Коса.

***Астрономија:** Талес из Милета, Аристарх са острва Самоса

СТИЛОВИ АРХИТЕКТУРЕ		
ДОРСКИ	ЈОНСКИ	КОРИНТСКИ
Разлике се виде по стубовима		
По племену Дораца	По племену Јонаца	По граду Коринту
Партенон (храм посвећен Атине)	Ерехтејон (храм посвећен Посејдону)	

ХЕЛЕНИСТИЧКО ДОБА ПОЧЕЛО ЈЕ ВЛАДАВИНОМ АЛЕКСАНДРА (336-323.Г. ПРЕ Н.Е.) И ТРАЈАЛО ДО ПАДА ЕГИПТА 30.Г.П.Н.Е.

*БИТКА КОД ХЕРОНЕЈЕ 338. г. пре н.е. победа Филипа II над грчким полисима и освајање ГРЧКЕ

**БИТКА НА РЕЦИ ГРАНИК 334.г. пре н.е.- почетак освајања Персијског царства

**333. пораз Персијанаца код места ИСА.

БИТКА КОД ГАУГАМЕЛЕ 331. И ЗАУЗИМАЊЕ ПЕРСЕПОЉА- ПРЕСТОНИЦЕ ПЕРСИЈСКИХ ЦАРЕВА. **Тиме је АЛЕКСАНДАР испунио свој циљ.

*АЛЕКСАНДАР је стигао до реке Инд (освојио области у сливу реке Инд)

***ДРЖАВА СЕ ПРОСТИРЕ ОД СРДЕЗЕМНОГ МОРА НА ЗАПАДУ ДО ИНДА НА ИСТОКУ**

*Масовна свадба у Сузи-"свадба Европе и Азије".

*Престоница је била у Вавилону.

Изградио је велики број градова а најпознатији је био АЛЕКСАНДРИЈА У ЕГИПТУ на ушћу Нила у Средоземно море позната по највећој библиотеци у старом веку.

Александар изненада умире у Вавилону 323. г. пре н.е.- распад државе на: Македонију са Грчком, Сирију, Египат.
СТАПАЊЕ КУЛТУРА ХЕЛАДЕ И СТАРОГ ИСТОКА И НАСТАНКА БОГАТЕ ХЕЛЕНИСТИЧКЕ КУЛТУРЕ.

МОЗАИК- слика састављена од разнобојних комадића камена.

ИДИЛА- песничка врста која приказује миран живот

МУЗЕЈ- дом муза- заштитница уметности.

ФАЛАНГА- одред тешко наоружаних пешака са сарисима копљима дугим 6 метара.

Александаров учитељ је био филозоф Аристотел.

Александаров живот је описао историчар Аријан из Александрије.

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

АЛЕКСАНДАР МАКЕДОНСКИ

Александар је вероватно био највећи војсковођа старог века. Одликовао се храброшћу, ширином погледа, брзином деловања, истрајношћу, способношћу прилагођавања разноликим условима у рату; био је веома омиљен међу војницима и великодушан према побеђенима: (Спремајући се за битку код Гаугамеле, Александар) метне главу шлем. Остало оружје већ је био обукао у шатору, - сицилијанско одело с појасом и преко њега двострук ланен оклоп из плена што га је задобио код Иса. Шлем... био је од железа, али се блисгао као чисто сребро. Штитник за врат био је такође од железа, украшен драгим камењем. Имао је мач нарочите тврдоће и лакоће који му је поклатио (један) краљ, јер се Александар највише извежбао за борбу на мачеве. Осим тога, носио је и јахачку кабаницу која је била сјајније израђена но остало оружје. Тоје био... поклон којим је град Родос обдарио Александра; и ту кабаницу обукао би кад год би полазио убој. Докле год бијао кроз бојне редове, да их доводи у ред или под-стиче, да их поучава или надгледа, јахао би **другога коња; свога, Букефала је штедео**, јер је већ био прилично сгар.

Али, кад би полазио у бој, водили би поред њега Букефала, и чим би њега објавио, одмах би отпочињао напад. Кад је напад отпочео, над главом Александровом подигао се у ваздух орао и својим летом водио је војску баш према непријатељима. Тај приказ је сва срца (Македонаца и Грка) испунио великом смелашћу, тако да суједни друге у самопоуздању стали бодрити, и коњица у скокјурну против непријатеља, а за њоме у пуном трку фаланга² као талас.

Али још пре но што су се предњиредови сукобили, Персијанци се већ повуку. Настала је жестока потера јер је Александар хтео да побеђено (непријатељско левој крило одбаци на средиште, где је био Дарије.³ Њега је издалека кроз предње редове приметио у дубини краљевске страже, где се својом лепотом и стасом истицао на високим колима, заштићен неизбројном и блиставом коњицом. Она се у густим редовима збила око Даријевих кола и спремила да дочекује непријатеље. Али када изблиза угледаше страшнога Александра како међу њих гони оне који су бежали, ствава обузме и њих, и они се готово свиразбегну. Само најхрабрији племићи су се изложили покољу да би одбранили свога владара. Падајући једни преко других, задржавали су гониоце јер су и умирући обухватили (рукамај непријатеље и њихове коње.

Све страхоте борбе гледао је Дарије својим очима. Већ су се и чете које су пред њим стајале рушиле њега, тако да је просго било немогућно кола окренути и кроз редове их протерати: точкови попрскани крвљу толиких лешева, западали су међу њих, а коњи, затворсни и готово засути гомилама мртвих, стану се пропињати те и самога возара збуњивати. Стога Дарије остави своја кола и оружје, појаше кобилу која се, како кажу, тек била ојдребила и нагне у бежање. Ј Овакав завршетак битке очевидно је значио потпун слом персијске државе. Александра прогласе за краља Азије, и он узме боговима приносити величанствене жртве и своје пријатеље обдаривати богатством, дворцима и високим положајима.

ПЛУТАРХ, УПОРЕДНИ ЖИВОТОПИСИ

ДИОДОРОВ ОПИС АЛЕКСАНДРИЈЕ

Широка улица која сече Александрију по средини изузетне је дужине и лепоте: од капије до капије, дуга је четрдесет стадија и широка један плетар, а целом дужином је кресе богате куће и храмови. Александар је наредио да се сагради палата ванредне величине и масивности. Не само Александар него скоро сви краљеви Египта, све до нашег доба, проширивали су ову палату луксузним грађевинама. Једном речју, град се проширио толико у каснијим временима да га многи сматрају првим градом света јер се лепотом, величином, богатством, свиме што доприноси луксузном животу много издваја од свих осталих градова. Број његових становника превазилази број становника других градова.

ЖЕНИДБЕ СА ПЕРСИЈАНКАМА

*** По свом доласку у Сузу (једну од персијских престоница узео је за другу жену... ћерку Даријеву; у исти мах приредио је свадбу за своје доглавнике, делећи најугледнијима најугледније (персијске) девојке, а и оним Македонцима који су већ раније били ожењени дао је сјајну заједничку свадбену гозбу. Ту је, кажу, било **девет хиљада позваних свадбених парова**, и свакоме је поклоњена златна чаша за жртву (као свадбени дар).

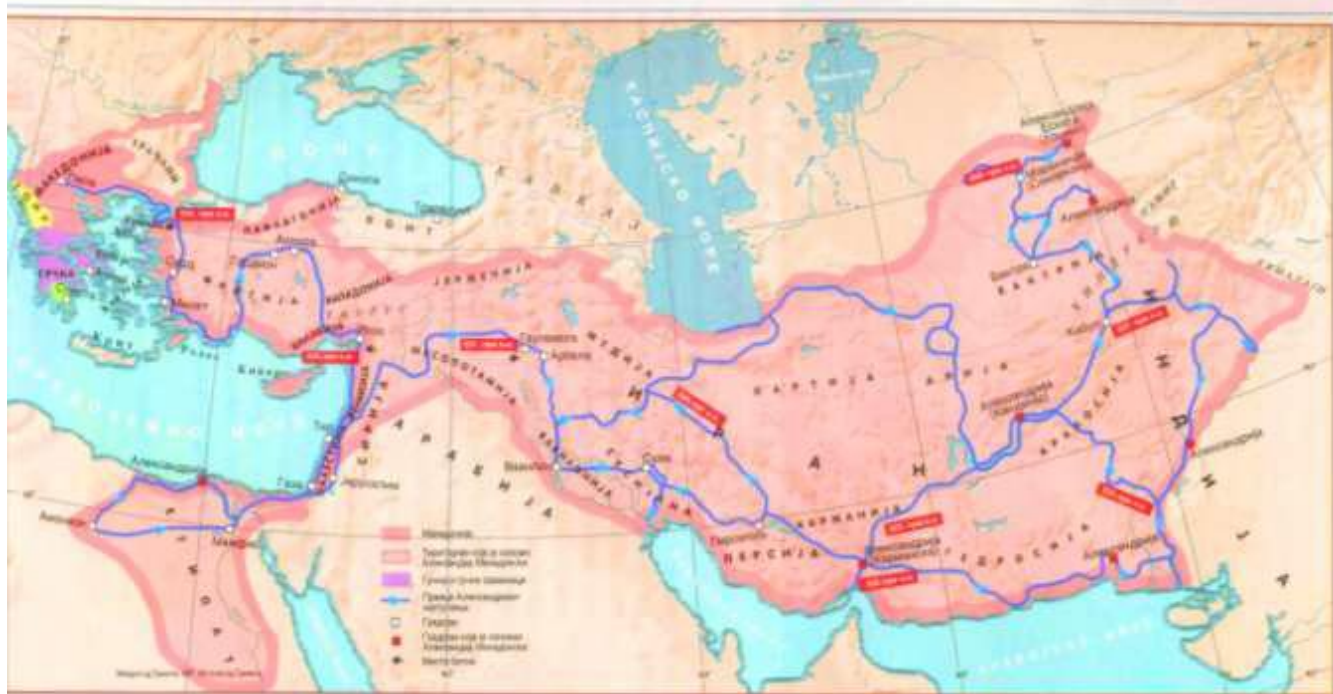
ПЛУТАРХ, УПОРЕДНИ ЖИВОТОПИСИ

АЛЕКСАНДАР ПРИХВАТА „ВАРВАРСКЕ" ОБИЧАЈЕ

Александар први пут се обуче у варварско одело. Можда је хтео да се сам привикава на тамошње обичаје, јер је веровао да изједначавање с обичајима и с крвљу много утиче на припитомљавање људи.

Или је можда тиме... учинио покушај да код својих Македонаца уведе персијско клањање, привикавајући их постепено на промену у новом начину свога живота.

Ипак, није узео праву међанску одећу, јер је била сувише страна и необична. Није прихватио ни широке чакшире, ни кафтан, нити јару, него је одабрао ношњу која је била састављена од персијске и међанске, скромнију од персијске, а украшенију од међанске. Испрва се тако одевао само онда кад би имао посла с варварима или у двору, у кругу својих пријатеља; тек доцније се у таквој ношњи показивао јавно, кад би излазио јашући или вршио јавне послове. Македонцима је та појава (ношење стране одеће била непријатна, али како су се иначе дивили његовим врлинама, сматрали су да му понешто треба гледати кроз прсте, што му чини весеље и годи његовој таштини.

СТАРИ РИМ

Рим је основан 753. год. пре н.е. на левој обали Тибра на седам брежуљака (Ромул, по којем је град добио име, и Рем) у области Лацијум на Апенинском полуострву.

РОМУЛ-РЕМ-ФАУСТУЛ-РЕА-АМУЛИЈЕ-НУМИТОР

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

ОСНИВАЊЕ ГРАДА РИМА 753 Г.П.Н.Е.

Легенда о оснивању града и прича о оснивачима браћи Ромулу и Рему, описана код римског историчара Тита Ливија (1 в.п.н.е-1 в.н.е.)

"И тако, пошто је држава у Алба Лонги предата Нумитору, Ромула и Рема обузе жеља да оснују град на месту на коме су били остављени и после одгојени. А било је вишка становништва, и Албани и Латини, томе су били прикључени и неки пастири па је све било заједно упућивало на то да се и Алба и Лавиниј бити безначајани у поређењу са градом који ће бити основан будући да су

СКРИПТА ЗА ПРИПРЕМУ ТАКМИЧЕЊА ИЗ ИСТОРИЈЕ ЗА 5. РАЗРЕД

били близанци старешинство није могло бити оно што ће одлучити ко ће дати име новом граду и ко ће њиме владати. Стога су препустили боговима који штите ово место да то кажу преко знамења. Ромул узне Палатин каоместо посматрања лета птица а Рем Авентин. Прича се да се знамење од шест јасребова најпре указало Рему, кад се Ромулу указа двострук број птица. Њихови пратиоци поздрављаху обојицу као краљеве: једни са сматрали да им краљевство даје временска предност, а други да је то број птица. Изби свађа и сукоб се изроди у убиство. Ту погину Рем погођен у гужви која је настала. Раширена је и прича да је Рем да би се подсмехнуо брату прескочио нове бедеме и да га је на то убио Ромул који је убиство пропратио речима: "Тако и одсад кад год неко прескочи моје бедеме" **Власт узне сам Ромул, а нови град доби име оснивача.**

ПОДЕЛА ДРУШТВА

СПАРТА	АТИНА	РИМ
СПАРТИЈАТИ	АРИСТОКРАТИЈА	ПАТРИЦИЈИ
ПЕРИЈЕЦИ - занатлије, трговци и сељаци. Плаћају порез и служе војску.	ДЕМОС- "обичан народ"- занатлије, трговци и сељаци.	ПЛЕБЕЈЦИ- "обичан народ"- занатлије, трговци и сељаци. Плаћају порез и служе војску.
ХЕЛОТИ- само власништво државе	РОБОВИ- могу бити и приватни	РОБОВИ

РИМ У ДОБА КРАЉЕВА	753-509. године пре н.е. УКУПНО 7 КРАЉЕВА
РЕПУБЛИКА	509-27. године пре н.е.- ПРОПАЛА У ГРАЂАНСКИМ РАТОВИМА У I ВЕКУ ПРЕ НОВЕ ЕРЕ
2 КОНЗУЛА из редова патриција на годину дана, у вођењу спољне политике саветује се са СЕНАТОМ , а НАРОДНА СКУПШТИНА доноси законе, бира конзуле, објављује рат, склапа мир. Конзули у миру воде државне послове, а у рату командују војском. СЕНАТ је имао највећу власт у држави.	
ЦАРСТВО	ПРИНЦИПАТ 27. г. пре н.е.-284. г. после н.е.
	ДОМИНАТ 284-476. г. после н.е.

Римљани су овладали **СРЕДЊОМ ИТАЛИЈОМ** почетком IV века пре н.е.

- РАТ РИМА СА ГРЧКИМ ГРАДОМ ТАРЕНТОМ НА ЈУГУ ИТАЛИЈЕ који је позвао епирског краља Пира у најам. **"ПИРОВА ПОБЕДА"- је термин који се односи на победу са великим губицима.**

Битка код Беневента- 275. године пре н.е.- је била одлучујућа победа Римљана против Пира па је тако Рим овладао и **ЈУЖНОМ ИТАЛИЈОМ.- СРЕДИНА 3. ВЕКА ПРЕ НОВЕ ЕРЕ- ОСВОЈЕНО ЦЕЛО АПЕНИНСКО ПОЛУОСТРВО.**

Основна јединица војске била је ЛЕГИЈА која је била састављена од 6000 војника како пешадије тако и коњаника. У миру су вежбали и били ангажовани на друштвеним пословима: изградња путева, мостова, водовода итд.

***ТРИЈУМФ- СВЕЧАНИ УЛАЗАК У ГРАД ПОБЕДНИЧКОГ ВОЈСКОВОЂЕ**

Главни супарник Римљана у борби за власт на Средоземљу био је град Картагина.

ПУНСКИ РАТОВИ- РАТОВИ РИМА И КАРТАГИНЕ (колонија града Тира у северној Африци)- било их је три у периоду 264-146. год пре н.е.

I ПУНСКИ РАТ 264-241. год пре н.е.-"Г АВРАН"- покретни мост за прелазак легионара са брода на брод.

II ПУНСКИ РАТ 218-201. год пре н.е.- Рим ратује против картагинског војсковође ХАНИБАЛА.

Ханибал је из Шпаније преко Алпа прелазео водећи са собом и слонове. Ханибал се спуштао ка југу Апенинског полуострва, а Римљани су избегавали сукобе. Када су се одважили на борбу били су жестоко поражени **216. г.п.н.е. у бици код Кане.** **"Ханибал је пред вратима"**

146. год пре н.е. Рим је разорио Картагину и тако овладао западним Средоземљем.

Средоземно море постаје "римско језеро".

После ТРЕЋЕГ ПУНСКОГ РАТА Римљани освајају Македонију, Грчку и Сирију- овладали су источним Средоземљем до 133. г.п.н.е.

Карта 13 –Развој римске државе

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

ДРЖАВНО УРЕЂЕЊЕ РИМА

Римом су у најстарије доба владали краљеви, било их је седам, а први је био Ромул. Последњи римски краљ свргнут је због суровости 509 г.п.н.е. Потом је успостављено ново државно уређење-РЕПУБЛИКА. Доба републике трајало је од 509 г.п.н.е до 27 г.п.н.е. римском државом у доба републике управљала су два конзула. Сенат и Народна скупштина.

Историчар Полибије(2.в.п.н.е.) описао је овлашћења и дужности конзула у старом Риму:

" У Риму конзули управљају свим државним пословима. Све хитне ствари износе на расправу у Сенату и брину за спровођење сенатских одлука. Њихова је дужност да сазивају скупштине. Они им износе предлоге и брину се за спровођење њихових одлука. Што се тиче рата, власт конзула је ту скоро неограничена. Они одређују величину савезничких трупа, постављају офицере, позивају грађане у војску. поред тога, на ратним походима могу да изричу казну сваком војнику под њиховом командом. Државна благајна им је потпуно на располагању- троше онолико колико сами одлуче."

ТИТ ЛИВИЈЕ О ЗАХТЕВИМА ДА СЕ ДОЗВОЛЕ БРАКОВИ ИЗМЕЂУ ПАТРИЦИЈСКИХ И ПЛЕБЕЈСКИ ПОРОДИЦА

Може се замерити после укидања краљевства није ни један плебејац био конзул. Па шта? Зар ништа ново не треба унети, па ако нечег није досад било... треба ли га се одрећи чак и кад је корисно? За време Ромула није билосвештеника, створио их је (други краљ по реду), у држави није било ни пописа (ни расподеле) грађана- то је учинио (претпоследњи, шести краљ), конзули уопште нису постојали- избрани су тек после укидања краљевства, није било диктатуре- први пут уведена је за време наших отаца, није било (многих других звања)- одлучено је да се и она уведу...

Па и то да се између припадника плебејаца и патриција не може склопити брак, зар нису увели децемвири пре неколико година, и то на најгори начин, наносећи велику неправду плебејцима? Зар може бити веће увреде од оне да се део грађана, као да је упрљан сматра недостојним таквог брака? Шта је то друго за нас него да смо прогнани у оквиру града, да смо у изгнанству? Чувају се да се не помешају са нама ни везом ни сродством да се крв не меша... Зашто не забраните плебејац буде сусед патрицију, да се креће истим путем којим он иде, да учествује на истој гозби са њим, и да стоји на истом тргу. То је исто и кад плебејац узима жену из слоја патриција, или патрициј плебнејку. Које је право ту повређено?... Ми не тражимо ништа друго од вашег права сем да нас убројите међу људе, међу грађане."

ИСТОРИЧАР АПИЈАН Обрадива земља у Италији постаје власништво најбогатијих Римљана

"Потчињавајући редом народе Италије у рату, Римљани су узимали један део освојене земље и оснивали градове, или су слали у већ раније основане градове нове насељенике. Од земље освојене у рату увек су један део који је био обрађен одмах делили или продавали, или изнајмљивали новим насељеницима. Али за ону јавну земљу која је тада била необрађена због рата, и које је било највише, немајући времена да је деле коцком, објављивали су да је обрађује кого хоће, само да даје држави део годишњих плодова.

Али ствар испаде другачије него што се мислило. Јер богаташи захвативши већи део те неподељене јавне земље и поуздајући се временом да им је нико неће узети, заузеше и оближња добра и меле поседе сиромаша; једне купујући по пристанку, а друге силом. Богаташи су обрађивали не више њиве него простране равнице.

Становници Италије исцрпљивани су сиромаштвом, наметима и војном службом. Па и кад су имали слободног времена од тих тешкоћа, били су лишени корисног рада пошто су земљу држали богати и за радове се служили робовима, а не слободним људима."

РАТ ПРОТИВ ТАРЕНТА И ПИРА

Римљани су после освајања средње Италије, кренули према југу и дошли у сукоб са богатим, грчким градовима. Један од њих био је Тарент који је затражио помоћ Пира, краља Епира у западној Грчкој. Краљ Пир прихвата понуду из личних разлога, желећи да освоји Италију и западно средоземље. Захваљујући добро увежбаној војсци и борбеним слоновима, у почетку је имао успеха у борби против Римљана. Једна од тих победа била је код града Аускулума у јужној Италији 279. г. п. н. е. Краљ Пир је успео да победи, али по цену тешких губитака. због тога израз "пирова победа" означава победу извојевану уз велике жртве.

"Настојећи да потисну хеленске тешко наоружане пешаке пре него што навале слоновима, Римљани су се жестоко борили не штедећи себе. Гледали су само како ће ранити и оборити, не марећи за своје губитке. Прича се да је после дугог времена њихово повлачење почело на месту где је био сам Пир. Највећи успех је постигао јачином и силином слонова, јер Римљани у таквој борби нису могли упоредити своју храброст. Сматрали су да треба да одступају као пред надоласком великог таласа или разорног потреса, а не да остају на својим местима само да гину ништа не урадивши.... Изгинуло је 6000 Римљана, а од Пирових људи је пало 3 505. Прича се да је Пир, пошто су се војске разишле, рекао: "Ако Римљане победимо у још једној бици, потпуно ћемо пропасти."

РИМСКА ВОЈСКА

Рим је успео да током векова постане од малог града, највеће светске силе захваљујући војсци која је била дисциплинована, увежбана и добро наоружана. Основна јединица римске војске била је легија, која је бројала око 6000 војника. У свакој од њих служио је одређен број пешака и коњаника. У легијама је владала строга дисциплина, сваки прекршај се кажњавао строго, батинама, па чак и смрћу.

Историчар Полибије (2. в. п. н. е.) сматра да је римска војска била важан узрок римског ширења. Овако описују опрему легионара:

"Римско наоружање састоји се, најпре, од штита. Штит је састављен од две даске слепљене лепком добијеним прерадом коже бика. Споља је пресвучен ланеним платном, а онда говеђом кожом. Горња

и доња ивица заштићене су гвозденим рамом који га штити од ударца мачем. На средини има гвоздено испупчење које зауставља камење, копља и уопште тешко оружје. Поред штита, легионари на десном берду носе тзв. иберски (шпански) мач. Овај мач је изванредан и за пробадање и за сечење, јер му је сечиво јако и чврсто. Легионари носе и бронзани шлем и штитнике за потколенице. Коначно, ките се и пурпурним или црним перима. Када их стави на главу и узме остало наоружање, сваки човек изгледа двоструко већи него што јесте. Он представља леп и страшан приказ за непријатеља."

ПУНСКИ РАТОВИ

Ратови између Рима и Картагине, старе феничанске колоније у северној Африци, називају се Пунски ратови. Вођени су у периоду од 246. г.п.н.е. до 146.г.п.н.е.

У другом Пунском рату, 218. -201. г.п.н.е., римски војсковођа Корнелије Сципион, успео је да протера пунске снаге са Ибериског полуострва, а затим да их победи и у самој Африци, победа код Заме 202. г.п.н.е.

Римски писац Корнелије Непот описује како је Хамилкар, отац Ханибалов у њега усадио мржњу према Риму. Овде се наводи Ханибалово сећање на одлучни разговор са оцем:

"Отац мој Хамилкар, када сам још био дечак-није ми тада било више од девет година-као војни заповедник полазио је у Шпанију. Принео је жртву свеблагом и свевишњем Јупитеру. Док се вршио овај свети обред, запитао ме је да ли хоћу да путујем са њим на бојиште. Када сам се ја томе обрадовао и почео га молити да се не устеже да ме поведе, рече он: "Учинићу, ако ми даш реч коју тражим." У исти ме мах доведе до олтара, на коме је отпочео да жртвује, уклони остале људе, а мени заповеди да се ухватим за олтар и закунем да никада нећу бити у пријатељству са Римљанима. Ту заклетву, коју сам дао оцу, сачувао сам све до ових година...."

На почетку похода, Ханибал је успео да изненади Римљане, прешавши с војском преко Алпа, што дотада нико није ни покушао. У Италији су му пришли, као савезници, многи непријатељи Рима. Однео је значајну победу у Етрурији, код Траземинског језера 217.г.п.н.е., захваљујући томе што су Римљани неопрезно ушли у заседу.

ГАВРАН

Рим је у току првог пунског рата (264-241.г.п.н.е.) изградили прву већу флоту. Она им је била неопходна да заузму први велике поседе каартагине. Полибије каже да су изградили 120 ратних бродова. како нису били вични бродоградњи измислили су "ГАВРАНА" справу која је омогућавала да војници пређу на непријатељски брод и боре се као да су на копну.

"Кад би се "гавран" закачио за даску на палуби и истовремено повезали бродови или би се бродови додоривали дужим станама, војници су ускакали са свих страна, а ако би били један другом окренути прамцима, прелазили су преко самог " гаврана" редом двојица по двојица. Они који су ишли напред штитили су предњу страну дрђећи штитове пред собом, а они који су их следили осигуравали су стране тако што су ивице штитова стављали на ограду. Овако припремљени врбовали су погодну прилику за битку. Гавраном су чврсто повезали све бродове заплетене у борби и војници су одмах прелазили преко њих и сукобљавали се на палубама тако да су Картагињани делимично страдали а делимично се предали заплашени оним што се догађа. Битка је по свему личила на бој на сувом. Зато су Картагињани изгубили 30 бродова, који су се први упустили у борбу заједно са посадама."

(Полибије, Историје)

ХАНИБАЛОВ ПРЕЛАЗАК ПРЕКО РЕКЕ АРНО

Картагински војсковођа Ханибал је 218.г.п.н.е. се спустио са Алпа у северну Италију. Затим се након две велике битке, продужио у Етрурију, прешавши мочваре у долину реке Арно. прелаз преко мочваре био је изузетно тегобан и опасан по његове трупе. Историчар Полибије каже да је на чело колоне поставио Либијце и Иберијце, тј. Шпанце, затим Келти и на крају коњанике.

"Иберцима и Либијцима је на марш кроз мочвару тле још било чврсто, тако да су и иначе навикнути на сличне невоље и веома истрајни прошли без већих тешкоћа. Келти су, међутим, тешко напредовали, јер је вода у мочвари већ била узбуркана и тле изгажено, а они ненивикнути на сличне потешкоће, мучно су их и тешко подносили. Но коњица, која им је била за леђима, онемогућавала им је да се врате натраг. цела виојска се мучила највише због неспавања-четири дана и три ноћи су без

престанка марширали кроз воду. највише су патили и више од свих страдали Келти, од товарних животиња највећи део је на лицу места пропадао кроз муљ и страдавао, чинећи тиме бар једну услугу људима: седећи на њима и на нагомиланом пртљагу, држали су изнад воде и на тај начин би преспавали бар мали део ноћи. Многим коњима су због сталног ходања кроз блато отпала копита. Сам Ханибал је једва, уз велике тешкоће, успео да пређе на једином преосталом слону. Трпео је велике болове због тешке упале ока која га је напала и због које је на крају око и изгубио, време, наине није дозвољавало задржавање на лечење јер је ситуација била таква да се то није ни могло ни помишљати.

(Полибије, Историје)

ИСТОРИЧАР ПОЛИБИЈЕ ИЗЛАЖЕ БИТКУ КОД ТРАЗЕМИНСКОГ ЈЕЗЕРА:

Обавивши припреме у току ноћи и окруживши кланац заседама. Ханибал је мировао. Фламиније (један од римских конзула) га је следио из позадине, желећи да се што пре сукоби са непријатељима. Претходне ноћи веома се касно улогорио из само језеро, а сутрадан у зору је претходницу повео уз језеро у кланац који се простирао у наставку, с намером да се приближи непријатељима.

Дан је био изузетно магловит, и чим је највећи део римске колоне ушао у кланац а непријатељска претходница му се приближавала, Ханибал је дао уговорени знак за борбу. Послао је поруку војницима у заседи и напао непријатеље са свих страна истовремено. Фламинијеви људи су били изненађени појавом непријатеља, а магла им је онемогућавала да стекну јасан преглед ситуације. Непријатељи су се на многим местима обрушавали и нападали их са виших положаја, тако да римски официри не само да нису могли да помогну тамо где је потребно, него ни да схвате шта се дешава. Картагињани су их истовремено нападали спреда и из позадине и са стране, и зато је већина страдала у поретку у којем су марширали - нису могли сами себи да помогну, као да их је сам војсковођа својом непромишљеношћу издао.

И тако, док су се договарали шта треба предузети, гинули су несвесни оног што их је задесило. Тада су и Фламинија, беспомоћног и очајног због целе ситуације, напали и убили неки Келти. У кланцу је живот изгубило скоро петнаест хиљада Римљана - наставши се у немогућности да се повуку или било шта да предузму. Сматрали су, сходно римским обичајима, својим дужношћу да не побегну и не напуштају бојне редове. Оне који су се у маршу нашли затворени у теснацу између језера и поножија планине задесила је срамота и, још више, жалосна смрт. Како су били потискивани ка језеру, једни су у очајању покушавали да пливају под пуним наоружањем и давили се, а већина је улазила у језеро докле се могло, држећи само главу изнад воде. Кад су дошли и коњаници и кад је постало јасно да ће сви страдати, подигли су руке и молили да их поштеде. преклињали су како год су знали, и на крају су неке побили непријатељи, а други су се сами подавили, храбрећи се међусобно."

ПЛУТАРХ О БИЦИ КОД КАНЕ

"У тој бици, Ханибал се послужио војним лукавствима искористивши прво, предност места тако да је имао ветар у леђа; јер се ватар налик оркану који прате пламтеће муње сурвавао на земљу и, подижући са пешчане, отворене равнице облак најситније прашине, терао га на Римљане и шибао их прашином у лице па су они одвраћали поглед и тако реметили (свој) бојни ред. Друго је било у вези са бојним распоредом: постројивши, наине, најснажније и најубојитије своје трупе (не крилима) с обе стране центра, Ханибал је центар попунио најслабијим војницима, употребивши их као истурен клин далеко испред остале фаланге (свог бојног реда). Али одабраним трупама дата су ова упустава: кад се Римљани - разбивши Ханибалов центар и давши се у потеру за онима који се буду повлачили (а повлачењем картагинског центра створиће се празан простор), - нађу у срцу картагинске фаланге, одабрани Ханибалови борци треба да одмах, оштро заокренувши, с обе стране ударе на бокове Римљана и обухвате их тако што ће их затворити (с бокова као и) одостраг. Тај маневарје, изгледа, проузроковао највеће крвопролиће. Јер, чим је картагински центар попустио, повука је са собом Римљане који су га гонили. Ханибалов борбени поредак, престројивши се, добио је облик полумесеца. Заповедници елитних јединица, сместа скренувши своје војнике улево односно удесно, ударили су на незаштићене бокове Римљана, те су сви Римљани који нису избегли опкољавање били усред непријатељског обруча савладани и уништени... У тој бици је пало педесет хиљада Римљана, четири хиљаде је било заробљено живих а оних који су после битке ухваћена у

оба римска табора било је не мање од десет хиљада."

Историчар Полибије описује како се Сципион увежбавао своју војску за борбу.

"Наредио би војницима да првог дана трче 30 стадија под оружјем, да сутрадан напољу чисте, поправљају и прегледају оружије, да се трећег дана одмарају и не раде ништа, да четвртог дана једни вежбају мачевање дрвеним мачевима обложеним кожом и заобљених врхова, и да петог дана поново трче на истој стази и почну са истим вежбама."

Други пунски рат завршен је миром који је склопљен 201. г.п.н.е. Условје мира преноси историчар Полибије (2. в.п.н.е.)

"Главни услови су били следећи. Картагињани ће задржати оне градове у Либији (северна Африка) којима су владали пре него што су повели рат против Римљана. Задржаће и земљу коју су раније имали, стоку, робове и осталу имовину. Живеће по својим законима и обичајима, без страних поседа... Картагињани ће надокнадити сву штету коју су нанели Римљанима. Нека им предају све ратне бродове, изузев десет лађа и све слонове. Нека не ратују са било ким ван Африке, а у Африци само са римском дозволом. Нека као залог дају сто талаца које ће римски војсковођа изабрати међу младићима од 14 до 30 година."

ЈУЛИЈЕ ЦЕЗАР осваја ГАЛИЈУ (Француску) - средина I века пре нове ере. („Коментари о галском рату“)

ПРОВИНЦИЈЕ-освојене области ван Италије на чијем су челу били намесници послати из Рима.

Романизација је процес када староседеоци примају римске обичаје, начин живота, латински језик и културу

******ГЛАДИЈАТОРИ.**

*******УСТАНАК РОБОВА ВОДИ СПАРТАК У I. ВЕКУ ПРЕ НОВЕ ЕРЕ**

- Јулије Цезар је у грађанском рату победио свог противника Помпеја па ће га Сенат прогласити за ДОЖИВОТНОГ ДИКТАТОРА.

Присталице Републике су биле против па су убили Цезара 44. г.п.н.е. на седници Сената.

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

ГАЈ ЈУЛИЈЕ ЦЕЗАР

Гај Јулије Цезар био је римски војсковођа и државник у 1. в.п.н.е. Освојио је Галију (данашња Француска) и том ратовању написао књигу "Коментари о галским ратовима". Говорећи о галским божанствима, Цезар их изједначава са римским божанствима.

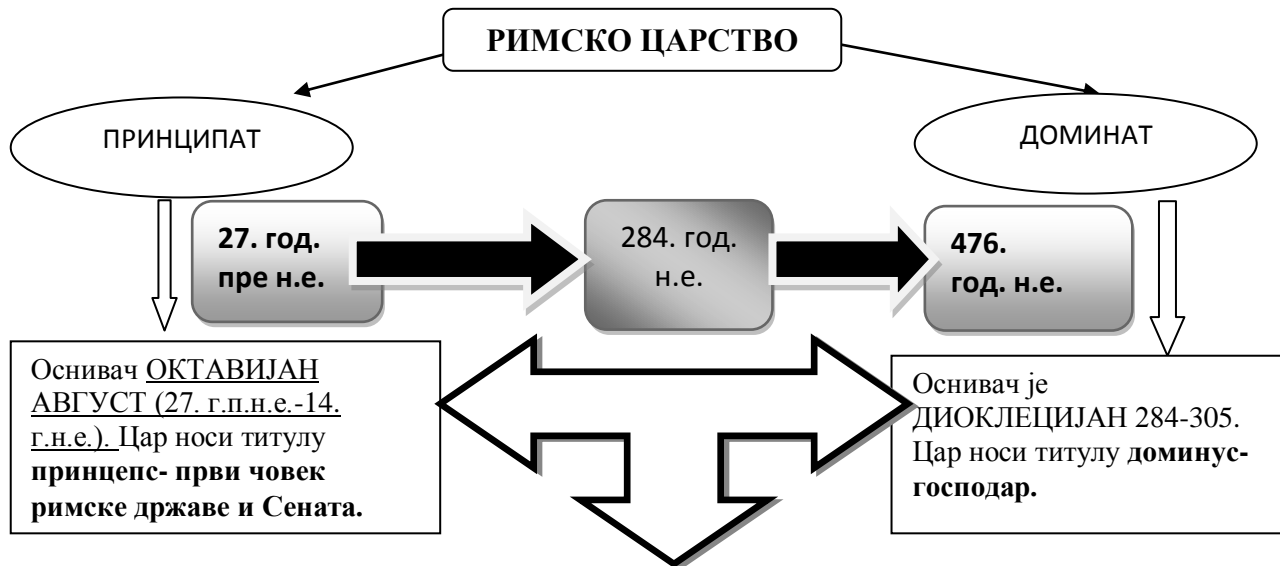
"Од богова највише поштују Меркура. Његових светилишта има највише. Кажу да је он проналазач свих вештина, водич на путевима и путовањима. Сматрају да има највећу моћ и код стицања новца и у трговини. После њега поштују Аполона, Марса, Јупитера и Минерву. О њима имају скоро исто мишљење као и остали народи. Аполон тера болести. Минерва је дала почетке заната и уметности. Јупитер држи небеско царство. Марс води ратове. Када одлуче да се у борби огледају, њему заветују већином оно што у рату задобију."

ЦЕЗАРОВА СМРТ

Власт и политика чувеног римског војсковође и државника Цезара изазивале су велико незадовољство међу његовим противницима. Оптуживали су га да тежи успостављању краљевства због тога су сковали заверу против њега и убили га на седници сената 15. марта 44. г.п.н.е.

"Кад је сео поставили су се завереници око њега под изговором да му укажу почаст. И одмах му ближе приступи Тилије Цимбер који је био преузео прву улогу, као да жели нешто да моли. Кад га је Цезар одбио ипокретом руке одложио ствар за друго време, Тилије га ухвати за тогу на оба рамена. Тада цезар повиче: "Та то је насиље!" Уто га неки Каска отпозади рани мало испод гркљана. Цезар зграби каскину руку и прободје је писалком, али кад је покушао да скочи, заустави га други ударац бодјежа наваљујући на њега, омота главу тогом и у исто време левом руком повуче набор тоге доле до глежњева, да би што пристојније пао, покриши и доњи део тела. И тако задоби 23

ударца, а само је једанпут на први ударац уздахнуо без речи, премда неки кажу да је Марку Бруту, кад је на њега наваљивао, рекао грчки: "И ти синко?" будући да су се сви разбежали, лежао је једно време мртав, док га три обична роба нису ставила на носилку и однела кући, а једна рука му је висила из носилке. Међу толиким ранама, како је изјавио лекар Антистије била је смртоносна само једна, и то друга коју је задобио у прса." **(Светоније, Цезар)**

Октавијан никада званично није укинуо републику због тога што је народ највише од свега ценио Републику, али је се сва власт налазила у његовим рукама. Римској држави је вратио мир- "Златно доба Рима." АВГУСТ значи УЗВИШЕНИ. Наклоност је стекао дељењем жита, новчаним наградама, играма и борбама гладијатора. „ХЛЕБА И ИГАРА“ За његово време спровођена је интензивна грађевинска делатност: **"Затекао сам Рим од цигала, а остављам га од мермера."**

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

АВГУСТОВА ГРАЂЕВИНСКА ДЕЛАТНОСТ У РИМУ

Август је за време своје владавине у Риму изградио велики број храмова, форум, базилику коју је започео Цезар, позориште, водовод и друге грађевине. Пред смрт се с правом похвалио да је затекао град од цигала а оставља Рим од мермера. његову грађевинску делатност описао је римски историчар Светоније.

"Јавних зграда подигао је велики број, од којих је управо најпознатије ове: Августов трг са храмом Марса Осветника, Аполонов храм на Палатину и храм Јупитера Громовника на Капитолу. Разлог за градњу ртга била је велико мноштво људи и велики број судских расправа, за које се чинило да треба и трећи трг, јер два тадашња нису била довољна. Стога је мало брже, још пре него што је на њему био довршен Марсов храм, био предат на употребу, а било је одређено да се на њему посебно воде криминалне парнице и обавља жребање судца, Марсов храм је заветовао у Филипском рату, који је предузео да освети свога оца, стога је одредио да ту већа Сенат о ратовима и тријумфима, да се одатле испраћају намесници који одлазе у своје провинције и да заповедници који се враћају као победници ту одлажу своја одличја својих тријумфа.

Храм Аполонов саградио је на оном месту своје куће на Палатину где је ударио гром те су врач објаснили да ту бог жели имати свој храм. Доградио је тремове с латинским и грчким библиотеком и ту је већ у својим касним годинама често одржавао сенатске седнице и вршио смотру поротника Јупитеру Громовнику славити за храм јер се спасао из животне опасности кад је док је птовао ноћу гром ударио тик уз његову носилку у убио роба који је пред њим носио светиљку."

(Светоније, Август)

Октавијан Август је морао да води рачуна не само о изгледу Рима, него и о расположењу становника престонице, који су стално тражили поделу бесплатног жита и такође бесплатне игре. Од Светонија сазнајемо многе појединости:

"Представе које је приређивао за народ су биле тако многобројне, са тако разноврсним програмом и

тако величанствене као никад дотле. Приређиване су не само на Форуму, и у амфитеатру, него и другде. Понекад су то биле само борбе животиња, понекад атлетске утакмице, и за њих је поставио на Марсовом пољу арену са седиштима од дрвета.

Август је приредио и представу поморске битке, ради које је близу Тибра ископао језеро У Циркусу приређивао је трке са коњима, пешачке трке, и борбе са животињама... Али и изван тих свечаних дана, ако би у Риму било донесено што необично и занимљиво, показивао би он то народу на коме било месту у вароши; тако је на пример, показао у Септи носорога, у Позоришту тигра, у Скупштини змију педесет лаката дугачку..."

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

БИТКА КОД АКЦИЈА

У великом поморском боју код рта Акција судариле су се две флоте некадашњих савезника Октавијана и Антонија (31. п. н. е.). Развила се огорчена и углавном равноправна борба, све док Антоније није напустио поприште битке, видевши да се његова савезница и љубавница Клеопатра са својим лађама повлачи. Победа је на крају припала Октавијану.

"Док је битка још била неодлучена и подједнако повољна за обе стране, изненада угледаше 60 клеопатриних бродова како дижу једра за одлазак и беже посред оних што су се борили; били су на име, постројене иза великих лађа и возећи се између њих, изазивале су неред. Непријатељи су их гледали у чуду видећи да искоришћавају повољан ветар и крећу према Пелопонезу. Ту Антоније очигледно показа да га не воде ни осећања заповедника ни одраслог човека, чак ни његови властити интереси, него да га жена вуче са собом као да је с њом срастао и да мора да иде за њом куд год она пође, јер тек што је угледао њену лађу како одлази, заборавивши све, умакавши и издавши оне који су се за њега борили и умирали похита за оном која га је већ упропатила и која ће његову пропаст учинити још потпунијом. Препознавши га Клеопатра истакне знак на свом броду. тако јој се Антоније примакне и буде узет на њену палубу. Пошавши сам напред на прамац, седе ћутећи и држећи главу обема рукама.

То се дакле дешавало с Антонијем, а код Акција његове бродове је после дуготрајниг отпора народ одустао од борбе у десетом часу. И мртвих је било више од 5 хиљада, а заробљених је било 300 бродова, како је забележио сам Август. (Плутарх, Август)

РИМСКО ЦАРСТВО

Историја римског царства дели се на два раздобља: принципат и доминат.

ПРИНЦИПАТ је раздобље од владавине Октавијана Августа до краја 3. в. п. н. е.

Октавијан Август владао је од 27. г. п. н. е. до 14. г. н. е. и био први римски цар. Мада ника није укинуо републику, он је био принцепс-први човек у држави. Сва власт се налазила у његовим рукама. Знатно је увећао римску државу, после ратова, народу је даровао дужи период мира.

У спису "Дела божанског Августа" изнети су успеси Августове спољне политике.

"Проширио сам границе свих провинција римског народа... Покорио сам шпанске провинције и Германију. Потчинио са алпска племена, која живе у области од Јадранског до Тиренског мора, потчинио сам а да при томе ниједном народу нисам наметнуо неправедан рат. По мојој наредби... упућене су отприлике у исто време две војске, једна у Етиопију, друга у Арабију... Египат сам потчинио власти римског народа. Покорио сам панонска племена, која пре него што сам постао принцепс није походила ни једна римска војска. проширио сам границе до обале Дунава.

ГЕРМАНИ

Велику претњу Римском царству представљали су Германи, који су живели у области преко Рајне и Дунава. Њихове обичаје и начин живота описао је Тацит у спису "Германија". Према његовим речима били су неуморни у пићу:

"Германи пију некакав сок од јечма и пшенице, од кога је, превирањем, начињено нешто као вино. Они који су близу Рајне, купују и оправу вино. Храна им је сасвим проста: пољско воће, свежа дивљач, кисело млеко, и све то без много спремања, и без нарочитих зачина-тек толико да се утоли глад. У пићу међутим нису умерени. Кад би им ко дао да пију колико им се пије, могао би их тим њиховим пороком лакше савладати него ли оружјем."

РИМСКА КЊИЖЕВНОСТ

Вергилије је био песник, савременик цара Августа. Написао је дело "Енеида" Дело говори о тројанском јунаку Енеји, који после слома Троје, лута средоземљем и на крају се настањује у

Италију.Његови потомци, су према предању були, Ромул и Рем.

Овај одломак говори о силаску Енеје у подземни свет да би видео свог оца Анхиза.Очев дух говори о будућој слави Рима.

"Тада Анхиз повуче сина на узвишено место и рече:Гледај!Хоћу да ти кажем каква слава очекује у будућности потомке Тројанаца.Тада му редом показао све његове будуће потомке,поред осталих и осниваче Рима Ромула,затим Јулија Цезара и Августа...

И додао је;"Други народи израђиваће бронзане статуе, које ће изгледати као да дишу.Вајаће у мермеру ликове живих људи.Беседиће боље од Римљана.Знаће да мере путање небеских тела. Ти, римљанине, научи да владаш народима.То ће бити твоје умеће,и то и да дајеш законе, да штедиш побеђене и савлађујеш оне који ти се противе."

РИМСКИ ГРАД

Римљани су широм своје државе, по провинцијама, оснивали бројне градове.Сви они су грађени по одређеном плану. Један римски архитекта из 1. в.п.н.е.изложио је основна начела за избор места и подизање градских зидина:

"Када се подижу градске зидине, треба најпре изабрати врло здраво место.Добро је када то место није изложено магли, ни мразу.Треба да је окренуто према оним странама света које нису сувише топле, ни сувише хладне.Избегава се близина мочвара.Околина града треба да буде плодна ради прехране становништва.Води се рачуна и о томе да ли су добри путеви,пловне реке или лука на мору олакшавају прилаз граду.

Темељи треба да буду шири од зидина које ће се на њима подићи.Куле се са спољне стране толико истурају напред да се непријатељ са бокова може тући и десно и лево кад хоће да се примакне зиду.Непријатељу не сме да буде лак пут до зидина и зато се град мора дизати на стрмини."

Дачане је покорио цар ТРАЈАН 98-117.(изградио пут кроз Ђердапску клисуру) и на простору Румуније основао провинцију Дакију- ЗАВРШЕНА ОСВАЈАЊА.

Римско царство од Британије на северу до Африке на југу и од Шпаније на западу до Сирије на истоку- ВРХУНАЦ. (ПРОСТИРЕ СЕ НА 3 КОНТИНЕНТА)

Диоклецијанове реформе: нови порески систем- сељаци сnose највећи терет. Вредност новца опада у **III веку- скок цена, а Диоклецијан је то спречио наредбом о утврђивању највиших цена за основне животне намирнице. (Повукао се у своју палату у Сплиту)**

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

ТРАЈАНОВ МОСТ У ЂЕРДАПУ

Римски цар Трајан водио је два рата против Дачана(101. и 105.н.е.)Непосредно пре почетка другог похода дао је да се преко Истра тј Дунава у Ђердапској клисури, изградио велики мост који, на жалост није сачуван, остала је само чувена Трајанова табла, натпис који говори о његовој изградњи.Римски историчар Дион Касије описао је трајанов мост преко Дунава с великим дивљењем.

"Трајан је преко Истра изградио камени мост достојан дивљења.Иако су његова друга достигнућа сјајна, ово их далеко превазилазиЈер како је могуће не дивити се трошковима његове изградње или нашину на који су темељи моста постављени у тако дубоку реку, пуну вирова, и у тако муљевито дно? Широки ток реке на том месту спутан је у тако уском каналу, па се затим поново шири и стога је река због тога дивља и дубока.Ова чињеница мора се узети у обзир када се разматрају тешкоће које су пратиле градњу моста.Ово је дакле, једно од достигнућа која показују трајанову величину, иако се мост више неупотребљава од њега стоје само темељи преко којих се не може прећи и који као да су подигнути само да би се показало да не постоји препрека који људска досетљивост не може да премости." **(Дион Касије)**

Цар КОНСТАНТИН ВЕЛИКИ 306-337. је изградио нову престоницу на Босфорском мореузу, на месту старог Византа,.који повезује Црно и Мраморно море и дао му име **Константинопољ или Нови (други) Рим 330. Г.н.е.**

У једној бици је победио непријатеља пошто је ноћ пре уснио сан у којем му се јавио сам Исус Христос и показавши му крст рекао:"*Овим ћеш победити!*"

РУДАРСТВО ЈЕ БИЛО НАЈЗНАЧАЈНИЈА ПРИВРЕДНА ГРАНА.

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА**КОНСТАНТИН ВЕЛИКИ**

Опис битке код Мулвијског моста у којој је победио ривала Максенција. Та победа га је приближила хришћанима.

"Грађански рат је већ избио између Константина и Максенција. Иако Максенције није напуштао Рим (добио је пророшанство да ће изгубити живот ако прође кроз капије града), његов рат су водиле способне војсковође. Имао је бројније трупе, рачунајући војнике његовог оца... и његове (сопствене), недавно повучене са (далеких бојишта). Дошло је до окршаја у којима су Максенцијеви војници, на почетку, имали вишеуспеха. Доцније, Константин се охрабрио и "спреман за победу или за смрт", приближио се Риму и заузео положај код Мулвијског моста. Ускоро ће наступити 27. октобар, дан на који је Максенције доио царску титулу... Константин је опоменут у сну да обележи небеским, божијим знаком штитове а потом започне битку. Учинио је као што му је наређено и (одговарајућим словима), Христа ставио на штитове. Наоружана тим симболом (његова) војска узео оружје. Непријатељ им је ишао у сусрет без цара и прешао мост. Бојни редови, подједнаке дужине, сукобили су се и борили с највећом жестином: "Видесмо да не беже ни ови ни они"... (Онда је и Максенције кренуо у битку.. Мост се иза његових леђа срушио наша је борба постала још суровија. Рика бога блела је над бојиште, Максенцијеви одреди су се престравили а он сам побегао је у журби ка мосту, који се био сломио, притиснут масом бегунаца (безбожни цар) се стрмоглавио у реку тибар. Тиме је најзад, завршен највећи од свих ратова. Константина су примили као цара, с великом радошћу, Сенат и народ града рима."

Константинов МИЛАНСКИ ЕДИКТ

"Кад смо ми, цареви Константин и Лициније дошли под срећном звездом у Медиолан (Милано) и расправљали о свему што се тиче (јавне) користи и добра, одлучили смо... да донесемо законске одредбе које обезбеђују скрушеност и поштовање према божанству. То значи, подарили смо хришћанима и свима осталим слободан избор да следе који год облик вере желе... На основу тог начелка (слободног избора), донели смо одлуку да никоме неће бити одбијена дозвола да следи и поштује хришћанску веру, слободно и једноставно, без икакве препреке... (Овај закон) јасно одговара мирољубивом времену наше владавине."

Данашња Србија била је у саставу 3 римске провинције:

1. **Горња Мезија**
2. **Панонија**
3. **Далмација.**

РИМСКИ ГРАДОВИ НА ТЛУ ДАНАШЊЕ СРБИЈЕ:

СИРМИЈУМ- СРЕМСКА МИТРОВИЦА- престоница, разорен тек у **VI веку н.е.** од Авара.

ВИМИНАЦИЈУМ- КОСТОЛАЦ

НАИСУС- НИШ

СИНГИДУМУМ- БЕОГРАД

ПАЛАТА ГАМЗИГРАД КОД ЗАЈЕЧАРА **IV век н.е.**

ГРЧКА		РИМ
ЗЕВС	Врховни бог. Господар муња и громава.	ЈУПИТЕР
ХЕРА	Богиња неба. Заштитница жена и брака.	ЈУНОНА
АТИНА	Богиња мудрости	МИНЕРВА
АРЕС	Бог рата.	МАРС
ПОСЕЈДОН	Бог мора.	НЕПТУН
АФРОДИТА	Богиња љубави	ВЕНЕРА

ПАНТЕОН ЈЕ ХРАМ У РИМУ ПОСВЕЋЕН СВИМ БОГОВИМА.

У доба Принципата цареви су за богове проглашавани после смрти, а у доба Домината још за живота.

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА**ВЕСТАЛКЕ**

Весталке су биле свештенице богиње Весте, римске богиње кућног огњишта. Оне су јој служиле тридесет година, од ране младости, и за све то време нису смеле да се удају. Уколико би прекршиле завет, биле су строга кажњаване.

"Она која прекрши завет сахрањује се жива код врата која се зову Колинска. Онда има неко узвишење од земље које се протеже далеко са унутрашње стране градског зида. Под њим се ископа невелика подземна просторија у коју се силази одозго. У њој је лежај и горућа луч те веома мали оброци најнужнијих намирница, на пример хлеб, вода у посуди, млеко и уље... Саму осуђеницу стављају у носилку и покривену тако да се ни глас не може чути изнутра носе преко Форума. Сви се ћутке уклањају с пута и без гласа испраћају носилку у страшној пориштености, и нема ужаснијег призора од тога нити дана када град трпи дубљу тугу. Кад је носилка на одредиште... врховни свештеник, измоливши неке тајне милотве и испруживши руке према боговима непосредно пре кобног шаса, изводи осуђеницу потпуно застрту и поставља је на лестве које воде доле у подземну просторију. Затим заједно са осталима свештеницама одвраћа поглед. Кад она сиђе, лестве се подижу и просторија се покрива набацивањем великих количина земље одозго тако да се то место изравна.

Римски писци: ВЕРГИЛИЈЕ (Августов савременик) пише "Енеиду"- судбина тројанског јунака Енеје после пада Троје.

* **ИСТОРИЧАРИ:** Тит Ливије- написао историју од Енејиног доласка.

Тацит- ствара почетком II века и био је противник царске власти.

Цезар је написао "Галски рат"

Амијан Марцелин пише "Историја" од I века до битке код Хадријанапоља

* **ЦИЦЕРОН ЈЕ БИО ЧУВЕНИ РИМСКИ ГОВОРНИК**

ФОРУМ- главни трг у граду; СЛАВОЛУК- велике капије подизане у част победа у ратовима.

РЕЉЕФИ; ПОРТРЕТИ.

ИНСУЛЕ- вишеспратне зграде у којима су живели сиромашнији Римљани.

ТЕРМЕ- јавна купатила.

АМФИТЕАТАР- грађевина кружног облика са степенасто поређаним седиштима (КОЛОСЕУМ)

ХРИШЋАНСТВО је једнобожачка религија која је се проширила међу Јеврејима у време цара Тиберија.

-Оснивач Хришћанства је био ИСУС ХРИСТОС, рођен у граду Витлејему, а његови највернији ученици су се звали АПОСТОЛИ и било их је 12.

--Христос је разапет на брду ГОЛГОТИ 33. године по наређењу Понтија Пилата, управитељ Јудеје..
ВАСКРСНУЋЕ.

БИБЛИЈА: СТАРИ ЗАВЕТ и НОВИ ЗАВЕТ- 4 ЈЕВАНЂЕЉА (МАРКО, МАТЕЈ, ЈОВАН, ЛУКА)

Хришћани су се крили по катакомбама.

СИМБОЛИ ХРИШЋАНСТВА- СИДРО(НАДА), БРОД(ЦРКВА), РИБА(ЋУТАЊЕ), ЈАГЊЕ(ИСУС).

--Највеће прогоне Хришћана су вршили цар Нерон у I веку (оптужио Хришћане за пожар у Риму који је сам запалио) и цар Диоклецијан. Хришћани су се крили по катакомбама.

Први римски цар који је дозволио слободно исповедање Хришћанства био је Константин Велики који је то урадио 313. године објавивши МИЛАНСКИ ЕДИКТ.

ЦАР ТЕОДОСИЈЕ I ЈЕ ЗАБРАНИО ПАГАНСКУ ВЕРУ И НАРЕДИО ДА САМО ХРИШЋАНСТВО МОЖЕ БИТИ ДОЗВОЉЕНА ВЕРА (391. године).

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА**ХРИШЋАНСКО УЧЕЊЕ**

Исус Христ је путовао Палестином, ширећи своје верско учење. једном приликом се око њега окупило мноштво људи. Он се попео на брдо и почео да проповеда.

"Чули сте како је речено: Не убиј, јер ко убије, биче крив пред судом. А ја вам кажем да ће свако ко је без разлога гневан на брата сваког ни за шта бити крив пред судом.. Чули сте да је речено: Око за око, зуб за зуб, А ја вам кажем да се не браните од зла. Ако те неко удари по десном образу, окрени

му и други. И ко хоће да се суди с тобом и кошуљу твоју узме, дај му и хаљину... Чули сте да је речено:Љуби ближњег свога и мрзи непријатеља свога.А ја вам кажем:Љубите непријатеље своје.Благосиљајте оне који вас кунун.Чините добро свима онима који вас мрзе и молите се Богу за оне који вас гоне...Јер, ако опраштате људима грехе њихове, опростиће и вама отац ваш небески.Ако не опраштате људима грехе њихове, ни отац ваш неће опростити вама ваше грехе ."

ЦАР ТРАЈАН И ХРИШЋАНИ

После страдања Исуса Христа, хришћанство је почело да се шири у источним провинцијама римског царства.Намесник једне провинције писао је цару Трајану(98-117. г.н.е.) како је поступао према људима оптуженим да су хришћани.

"Да ли треба дати опроштај свакоме ко се одрекне свог веровања? Засад само према онима који су ми пријављени да су хришћани,поступао на следећи начин.Питао сам их лично да ли су хришћани.Ако би признали, ја бих истимпитањем поновио и други и трећи пут, скрећући им пажњу да их за то очекује казна.Ако би истрајали у томе, ја бих издао наређење да буду кажњени..."

Трајан је намеснику одговорио на следећи начин:

"потпуно си правилно поступио у истраживању случајева оних лица која су ти била пријављена као хришћани.Не треба их гонити.Ако буду пријављени и оптужени,треба их казнити.Али, ако неко порекне да је хришћанин и ако тајно докаже приношењем жртава нашим боговима, треба због кајања да добије опроштај.."

***ВАРВАРИН- СВАКО КО НИЈЕ ЗНАО ГРЧКИ (РИМСКИ) ЈЕЗИК

ВЕЛИКУ СЕОБУ НАРОДА СУ ПОКРЕНУЛИ ХУНИ 375. ГОДИНЕ ПРОВАЛИВШИ КРОЗ "ВРАТА НАРОДА" -РАВНИЦУ ИЗМЕЂУ ПЛАНИНЕ УРАЛА И КАСПИЈСКОГ ЈЕЗЕРА.

Германско племе ГОТИ живи јужно од Дунава. У бици код града Хадријанапоља 378. су победили римску војску и убити цара Валенса. Дозвољено им је да се населе на римској територији.

ПОДЕЛА РИМСКОГ ЦАРСТВА 395. ГОДИНЕ У ВРЕМЕ ЦАРА ТЕОДОСИЈА

Западне делове царства добио је један његов син
Хонорије

Источне делове царства добио је други његов син
Аркадије

Граница између Западног и Источног римског царства ишла је преко Балканског полуострва од Сингидунума(Београда) до Боке Которске.

Највећа опасност у V веку по Рим су били племе ХУНИ под вођом АТИЛОМ званом БИЧ БОЖЈИ (434-453). Хуни су заустављени у бици на КАТАЛУНСКИМ ПОЉИМА 451. године(под заставом Рима су се борили народи који су живели на тлу Галије).

Атилина изненадна смрт 453. године спасла је Римско царство за кратко.

Рим су 455. године напали и Вандали и опустошили га.

ВАНДАЛИЗАМ је добио име по Вандалима а значи разарање и уништавање културних добара. Римску државу су уништили варварски народи.

Западно римско царство је пало 476. год. када је последњег римског цара Ромула Августула збацио германски заповедник Одоакар. На територији Западног римског царства основане су варварске краљевине Гота(Шпанија и Италија),Вандала(Северна Африка) и Франака(Галија).

Источно римско царство или ВИЗАНТИЈА је опстало још 1000 година.

МОНАРХИЈА- облик државног уређења у којем владар доживотно влада

РЕПУБЛИКА- облик државног уређења у којем је власт временски ограничена

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

ВАРВАРИ

Римско царство су у 4 и 5 в. преправили непријатељски таласи варвара.Ево како је чувени историчар Амијан Марцелин описао њихову ратоборност и склоност ратничком начину живота.

"Уживање које благи и спокојни духове налазе у ученој разоноди, они налазе у опасностима и у рату.У њиховим очима највећа је срећа изгубити живот на бојном пољу, умрети од старости или

несрећним случајем је срамно и кукавичлук које засипају страшним увредама; убити човека је јунаштво за које нема доста похвала. Најславнији трофеј је коса скалпираног непријатеља, она стоји као ујрас на бојном коњу. Код њих се невиде ни светилишта, ни храм, чак ни заветиште покривено сламнатим кровом. Гали мач забадају у тло, према варварском обичају, постаје знак Марса, они му побожно указују поштовање као Господару области којима пролазе."

(Амијан Марцелин, Римска историја)

БИТКА КОД ХАДРИЈАНОПОЉА

Варварско племе Гота које јеживело на територији римског царства, било је незадовољно владавином цара Валенса. Римска и готска војска сукобиле су се код града Хадријанопоља (378. г. н. е.) у којој су римљани претрпели пораз.

Римски историчар Амијан Мацелин (4. в. н. е.) описује битку.

"Војске су се сукобиле, као кљунови лађа. Потискујући се наизменично, бацале су се тамо-амо, као на таласима. Римски пешаци су стајали тако нагомилани да нико није могао да извуче мач. Када су варвари почели да сатиру наше људе, у сабијеним редовима није се могло наћи места за повлачење. Велика гужва је онемогућила бекство. Наши борци, односећи се према смрти с презиром, јутишајићи су секли, а сами су били пробадани мачевима. Са обеју страна ударци сечива пробијали су кациге и околпе.... На крају су се, под тешким налетом варвара, наши редови поколебали и окренули у бекство.

...Зна се да је само једна трећина војске избегла смрт. У историји се не чита ни о једном догађају са таквим покољем, осим битке код Кане."

ВИЗИГОТИ ОСВАЈАЈУ РИМ

Визиготски краљ Аларих је на самом почетку 5. в. н. е. упао у Италију и освојио Рим (410. г.)

Варварске хорде су три дана непрекидно пљачкали и пустошили град. Становници Рима могли су да нађу уточиште само у хришћанским црквама које је Аларих, будући да је и сам био хришћанин, поштедео разарања. То је оставило снажан утисак на савременике.

"Пустошења, покољи, пљачке, пожари рђави поступци почињени у том сасвим недавном поразу Рима дела су раних обичаја. Али оно што се обавило на један нов начин оно варварско дивљаштво које се чудесним преображајем ствари, показала тако благо да су се бирале и означавале најпространије базилике да би их испунили народом у којима нико неће бити ударен, одакле нико неће бити извучен, у који ће многи од њих овести њиховим сажаливим непријатељима у циљу њиховог ослобођења, одакле нико неће бити одведен у заточеништво, чак ни од стране свирепих непријатеља, то се обавило у име Христа, то треба приписати хришћанским временима

(Август, О држави божијој)

**СКРИПТА ЗА ПРИПРЕМУ ТАКМИЧЕЊА ИЗ ИСТОРИЈЕ ЗА 5. РАЗРЕД
ПИТАЊА ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА ЗА ПЕТИ РАЗРЕД**

1. Шта значи реч историја на језику Старих Грка?

2. Зашто Тит Ливије каже да је изучавање историје плодносно?

3. Где се могу наћи најлепши примери пећинског сликарства из Старијег каменог доба?

4. Који је најбоље истражен неолитски локалитет на Балкану?

5. Ко је руководио ископавањима у Винчи од 1908. до 1932?

6. Шта је мезолит?

7. Које су одлике неолита?

8. Какав је био религозни живот у неолиту?

9. До чега доводе развијена прерада метала и сточарство?

10. Како се формира родовска аристократија?

11. До чега доводи потреба за металом?

12. Шта се развија због потребе за металима?

13. Шта узрокује размирице и сукобе?

14. Како настаје патријархат?

15. Кад је почело, а кад се завршило позно гвоздено доба?

16. Ко су носиоци културе позног гвозденог доба?

17. Ко су били Келти?

18. Ко је основао Београд и под којим називом?

19. Опиши прачовека?

20. Шта су људи радили пре него што су почели да пишу?

21. Колико су старе пећинске слике на зидовима ећина Шпаније и Француске и шта је на њима приказано?

22. Како се зову људи који су на њима представљени?

23. Која је била сврха пећинских слика?

24. Где су пронађене најстарије скулптуре на тлу Европе и шта представљају?

25. Који археолог је открио Лепенски вир?

26. Шта су по њему биле скулптуре?

27. Чему су служили облаци из Лепенског вира?

28. Који је био основни извор хране становника Лепенског вира?

СТАРИ ИСТОК

1. Где се налази најбоље очувани текст о дужностима везира?

2. Које су биле дужности везира?

3. Које су биле обавезе сумерских ђака?

4. Где су се појавиле прве државе и најстарија цивилизована друштва?

5. Шта значи на грчком реч Месопотамија и зашто је добила тај назив?

6. Које је било основно занимање становника Месопотамије?

7. Шта каже натпис из Ларсе?

8. Шта се опева у Епу о Гилгамешу?

9. Ко даје опис одеће и изгледа становника Месопотамије?

10. Какав је тај опис?

11. Како се долазило до светилишта на врху зигурата?

12. Каква је била основа зигурата?

13. Како Херодот описује Мардуков храм у Вавилону?

14. Који је био највећи утврђени град Старог века?

15. Ко даје његов опис?

16. У којој држави се налазио?

17. Зашто је град имао два дела?

18. Шта се налазило у средини тих делова града?

19. Какве су биле куће у Вавилону?

20. Шта се налазило у највишој кули у Вавилону?

21. Када је створена јака држава у Месопотамији?

22. Која је била та држава?

23. Ко је био најпознатији владар тог царства и када је владао?

24. Где је и како исписан Хамурабијев законик?

25. Шта је представљено на врху тог стуба?

26. Колико је чланова имао Хамурабијев законик?

27. Када је Вавилон био најлепши?

28. Ко је био Набукодоносор?

29. Шта је он подигао?

30. Шта је освојио Набукодоносор?

31. Када се догодило разарање Јерусалима?

32. Где је описано разарање Јерусалима?

33. О чему пише библијски Псалм 136?

34. Шта су Стари Египћани веровали о Нилу?

35. Шта је означавало почетак године за Египћане?

36. Шта је и када писао о Нилу Амијан Марцелин?

37. Шта знаш о Нилу?

38. Који су се египатски обичаји разликовали од хеленских?

39. Које су у Египту биле посвећене краве?

40. Које су животиње Египћани највише поштовали?

41. Које сличности између Египћана и Хелена (Лакедемонаца) запажа Херодот?

42. Шта су "Поуке Хетија"?

43. Шта су писари обично писали на папирусима?

44. Како је описан позив војника на папирусу из XII века п.н.е.?

45. Шта су поуке које су састављали Стари Египћани?

46. Када је владао фараон Мерицаре?

47. Шта су садржале поуке фараонима?

48. Ко је написао поуке за Мерицареа и шта садрже?

49. Који је грчки историчар посетио Египат?

50. Шта је оставило најјачи утисак на њега?

51. Колико је трајала градња Кеопсове пирамиде?

52. Колико је трајала смена у градњи и колико је људи радило у свакој смени?

53. Колико је владао Кеопс и ко га је наследио?

54. Колико је владао Кефрен?

55. Ко је био Микерин?

ГРЧКА

1. Да ли је атинска демократија рађена по угледу на уређење неке друге државе?

2. Шта каже Перикле, зашто се њихова владавина зове демократија?

3. На основу чега су се људи бирали за државну управу?

4. Какав је био јавни живот?

5. Како се давао одмор духу?

6. У шта су се уздали у војсци?

7. Шта каже о богатству и сиромаштву?

8. Шта сматра њиховом највећом врлином?

9. Шта је Тукидид изнео у "Историји Пелпонеског рата"?

10. Шта је писао о Атинском поморском савезу?

11. Ко је командовао битком на реци Стримон?

12. Који је био први савезнички град који су покорили супротно уговору?

13. Који су били узроци одметања савезничких градова?

14. Како су Атињани повећавали своју морнарицу?

15. Од кога су житељи Тасоса тражили помоћ и зашто је нису добили?

16. Шта знаш о спартанском обичају заједничког обедовања?

17. Шта знаш о изреци: "Краљу, пре него што се једе чорба, треба се окупати у реци Еуроти"?

ХЕЛЕНИЗАМ

1. Чиме се одликовао Александар Македонски?

2. Какав је Александар био према побеђенима?

3. У којој врсти борбе је Александар био највештији?

4. Да ли је Александар стално јахао Букефаа?

5. Како је Дарије побегао са бојног поља?

6. Ко је дао опис Александрије?

7. По чему се Александрија разликовала од других градова?

8. Колико је парова било на свадби у Сузи и шта су добили као свадбени дар?

9. Ко је описао ту свадбу?

10. Које је варварске обичаје прихватио Александар?

РИМ

1. Ко је описао легенду о оснивању Рима?

2. Како су се Ромул и Рем одлучивали за име града?

3. Како је заправо град добио име?

4. Колико је било римских краљева?

5. Ко је управљао римском државом у доба републике?

6. Који историчар је описао овлашћења и дужности конзула у старом Риму?

7. Каква је била власт конзула по питању рата?

8. Који краљ је створио свештенике, а који увео попис?

9. Какав је став имао Тит Ливије о браковима између патриција и плебејаца?

10. Ко је био Пир?

11. Шта је био Тарент?

12. Шта означава израз "Пирова победа"?

13. Шта знаш о бици код Аускулума?

14. Која је била основна јединица римске војске и шта знаш о њој?

15. Шта је чинило опрему легионара?

16. Шта знаш о бици код Заме?

17. О чему пише Корнелије Непот?

18. Шта знаш о бици код Траземинског језера?

19. Који историчар је писао о бици код Кане?

20. Која лукавства је искористио Ханибал у бици код Кане?

21. Који су били услови мира у Другом пунском рату?

22. Шта су "Коментари о галским ратовима"?

23. Ко је био први римски цар и када је владао?

24. Како се дели историја римског царства?

25. Шта је принцепс?

26. Које се територије наводе у "Делима божанског Августа"?

27. Где су живели Германи?

28. Ко је написао "Германију" и о чему она говори?

29. Ко је био Вергилије?

30. О чему говори "Енеида"?

31. Чији су потомци били Римљани?

32. Како су Римљани одабирали места за изградњу градова?

33. Какав је био став цара Трајана према хришћанима?

34. Шта знаш о бици код Хадријанопоља? Који историчар је описује?

35. Шта је "Гавран"?

36. Када се Ханибал спустио са Алпа у северну Италију?

37. Која војска је најтеже прошла кроз долину реке Арно?

38. Ко су биле Весталке?

39. Када је и зашто убијен Цезар?

40. Шта знаш о бици код Акција?

41. Када су варвари преплавили Римско царство и шта је за њих било највеће јунаштво?

42. Ко је био Аларих?

43. Шта је у Риму изградио Август?

44. Шта су становници Рима стално тражили од Августа?

45. Ко се борио у бици код Мулвијског моста? Како се завршила?

46. Какав је симбол и поруку Константин видео у сну?

47. Ко је донео Милански едикт и шта он говори?

48. Против кога је ратовао Трајан?

49. О чему говори Трајанова табла?

50. Који историчар је описао Трајанов мост на Ђердапу?

1. Одговори на постављена питања :

а) У ком миленијуму почиње историјско доба ?

б) Који догађај представља границу између историјског и праисторијског доба ?

в) Којим догађајем је почео стари век ?

г) У ком веку је почело савремено доба?

Заокружи тачан одговор.

Стари век је трајао од...

А) VI миленијума пре н.е. до I миленијума пре н.е.

Б) IV миленијума пре н.е. до V века н.е.

В) IV миленијума пре н.е. до V пре века н.е.

Одреди тачну годину:

А) којом започиње седма деценија XII века н.е. _____, а којом се завршава _____.

Б) којом започиње десета деценија XXI века н.е. _____, а којом се завршава _____.

в) којом започиње прва деценија IX века п.н.е. _____, а којом се завршава _____.

Друга деценија XVI века трајала је од _____ до _____ године

Осма деценија V века пре н.е. трајала је од _____ до _____ године

Шеста деценија XI века трајала је од _____ до _____ године

Прва деценија I века пре н.е. трајала је од _____ до _____ године

2. Којој групи историјских извора припадају :

А писмо _____ Б марама _____

В пословица _____ Г свеска _____

Алфабет _____

зигурат _____

пирамиде _____

Мит о Минотауру _____

Еп о Гилгамешу _____

3. Одреди век и миленијум за следеће године :

11. година _____ век _____ миленијум
 200. година _____ век _____ миленијум
 2002. година _____ век _____ миленијум

4. Израчунај (прикажи поступак, не само резултат) :

Колико година је прошло од Маратонске битке до битке код Гаугамеле

Колико година је прошло од смрти Александра Великог до данас

Колико година је прошло од битке код Гаугамеле до данас

Према грчком рачунању времена у којој години и које олимпијаде се одиграла битка код Иса?

5. Заокружи Т ако је тврдња тачна или Н ако није!

Стари завет је света књига старих Египћана	Т	Н
Писмо старих Египћана било је клинасто	Т	Н
Најстарија грчка држава настала је на Криту	Т	Н
Феничани су се користили гласовним писмом	Т	Н
Ахајци су били грчко племе	Т	Н
Херодот је писао о Пелопонеском рату	Т	Н
Хомер је „отац историје“	Т	Н
Прве олимпијске игре одржане су 766. год. пре н.е.	Т	Н
Након смрти Александра Великог држава се распала на Сирију, Македонију и Египат	Т	Н
Мирон је познати грчки вајар	Т	Н
Већи део становништва Спарте чинили су обични слободни људи – демос	Т	Н
Лавља капија (врата) се везује за Дорце	Т	Н
Велика Грчка је назив за Италију, Сицилију и Пелопонез на којој су живели Грци	Т	Н
Најпознатији грчки полиси су били Спарта и Теба	Т	Н
Епови Илијада и Одисеја приписују се Хомеру	Т	Н
Да ли је Платон савременик Хамурабија?	Т	Н

6. Означи бројевима догађаје по хронолошком редоследу :

- _____ почетак грчко-персијских ратова
- _____ оснивање Спарте
- _____ настанак Критске цивилизације
- _____ Тројански рат
- _____ крај пелопонеског рата

7. Означи бројевима догађаје по хронолошком редоследу :

- Ахајско освајање Троје _____
- Јонски устанак _____
- Битка у Термопилима _____
- Оснивање Спарте _____
- Прве олимпијске игре _____
- Македонско освајање Грчке _____

8. Одговори заокруживањем тачних одговора:

Осим Јадранског мора, које морске обале су још населили Грци од средине VII века п.н.е.

- Црвено _____ Средоземно _____ Каспијско _____
- Црно _____ Мраморно _____ Егејско _____

9. На линију упиши појам чије значење је дато:

- а) _____ - наука која проучава начине рачунања времена у прошлости
 б) _____ - време пре проналаска писма
 ц) _____ - једнобожачка религија
 д) _____ - орган врховне власти у Атини у V веку п.н.е.

10. Изнад црте напиши одговарајуће бројеве из леве колоне:

- а) 404. год. пре н.е. _____ почетак Александровог похода против Персије
 б) 431. год. пре н.е. _____ крај Пелопонеског рата
 в) 334. год. пре н.е. _____ смрт Александра Македонског
 г) 323. год. пре н.е. _____ почетак Пелопонеског рата

11. Подвуци реч која не припада низу:

Камен – пећина – сојеница – земуница – писмо

12. Прочитај и одговори?

На обали Дунава у Ђердапској клисури настала је и развијала једна од најсложенијих култура праисторије.

Који је назив тог места центра те културе? _____

Којем праисторијском периоду припада? _____

Којим занимањима су се људи бавили у овом мести? _____,
 _____ и _____.

У близини Београда налази се познато праисторијско налазиште.

1. Напиши назив културе која се развијала на том налазишту. _____

2. Ком периоду праисторије припада ова култура _____.

13. Попуни празна места у табели .

ИМЕ БОЖАНСТВА	НАДЛЕЖНОСТ БОЖАНСТВА
Хера	
	господар мора
Атина	
	господар муња и громава
Аполон	
	бог подземног света
Арес	
	богиња љубави и лепоте
Ре	

14. Попуни празна места у тексту :

а) Најзначајнији дорски полис била је _____, настала на полуострву _____.

б) Грчко- персијски ратови вођени су _____.(напиши век)

ц) Историју пелопонеског рата написао је _____.

15. Упиши речи које недостају.

На југу Месопотамије прве полисе основали су _____ у _____ миленијуму пре н.е.

Најзначајнији су: _____, _____, _____ и др.

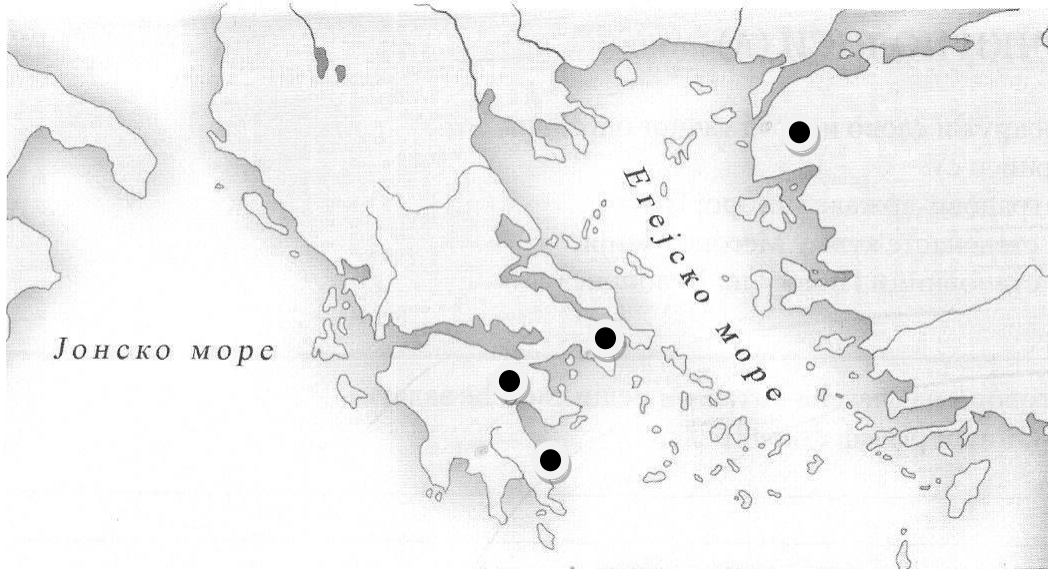
16. Упиши речи које недостају.

Мит о Минотауру говори о краљу _____ из града _____ који је саградио лавиринт у којем је живео Минотаур. Минотаур је имао људско тело са главом _____.

Њега је убио _____.

17. На карти обележи следеће појмове :

- а) Микена; б) Троја; ц) Атина; д) Спарта

18. Изнад црта написи одговарајући број из леве колоне тако да тачно повежеш дате појмове :

1) Сократ	_____	историчар
2) Гилгамеш	_____	филозоф
3) Херодот	_____	Урук
4) Фидија	_____	статуа богиње Атине
5) Мирон	_____	статуа „ Бацач диска ”

19. Заокружи тачан одговор:

- 1) Да ли су се могли срести Хомер и Перикле ?
- 2) Да ли су се могли срести Рамзес II и Хамураби ?
- 3) Да ли су се могли срести Тукидид и Леонида?
- 4) Да ли су се могли срести диносаурус и Хомосапиенс ?

20. Одговори.

А) Како се зове овај историјски извор?

Б) Где се налази?

В) Којој култури (периоду) припада?

21. Објасни појмове.

Лаконија-_____

Мумија-_____

Политеизам-_____

22. Допуни реченице:

Грци су своју земљу називали _____

Највиша планина у Грчкој на којој бораве богови назива се _____

Град на Пелопонезу где су се одржавале олимпијске игре био је _____

Најпознатији храмови у Грчкој сачувани су на брду које се зове _____

23. Допуни низ:

Народна скупштина- Атина- демократија- _____

Спартијати- хелоти- _____

Дорци- Ахајци- Јонци- _____

24. Попуни празна места у табели.

Хамураби		
	Акад	XXIV век пре н.е.
Кир Велики		
	Египат	XV век пре н.е.

25. На кога се односе следећи стихови:

"Путниче, када дођеш у Спарту, јави да смо овде пали поковајући се њеним законима."

_____.

26. Одговори на питања.

Који рат је вођен после грчко-персијског рата? _____

Колико година је трајао? _____

Између кога је вођен? _____ и _____

Који историчар пише о овом рату? _____

Која држава у грчком свету јача после њега? _____

Који владар је у то време владао том државом? _____

Које године је освојио целу Грчку? _____

27. Заокружи модерне државе које постоје на простору на којем је био „Стари исток“.

Египат Либан Јордан Либија Грчка Мароко Ирак

28. На црту испред божанстава упиши број државе из које је.

____ Ра 1. Грчка

____ Иштар 2. Египат

____ Хад 3. Сумер

____ Аполон 4. Израел

____ Јахве

29. Од наведених народа на црти напиши само оне народе који нису живели у Месопотамији.

Вавилонци, Сумерци, Грци, Египћани, Асирци

_____.

30. На цртама упиши личности које недостају у миту о Минотауру:

Минотаур, _____, _____, _____, Егеј.

31. Допуни реченицу:

Пелопонески рат је вођен између _____ и _____. Они су своје савезнике

окупили у _____ и _____. Један од

најважнијих догађаја рата била је _____. Рат је завршен 404. године

п.н.е. победом _____.

32. Напиши имена најзначајнијих грчких вајара и њихово једно дело.

_____, _____

_____, _____

33. Подвуци речи/личности које не припадају низу!

Лепенски Вир-Кносос-Винча-Старчево

Ахил-Хомер-Троја-Минотаур-Мала Азија

Сојеница-грнчарски точак-роб-род

Пећина-ватра-клинопис-хорда-лов

Лепенски Вир-гачање камена-ватра-Винчанска култура-припитомљавање животиња

Камен-пећина-земуница-писмо-сојеница

Александар Велики-Грци-Персијанци-Асирци-Египћани

34. Одговори.

Најпознатији јонски полис јесте _____ и налази се на полуострву _____.

Најпознатији дорски полис јесте _____ и налази се на полуострву _____.

Најпознатији ахајски полис јесте _____ и налази се на полуострву _____.

Најпознатији споменици саграђени за владаре у старом веку због веровања у загробни живот јесу _____ . Налазе се у _____ (држава)

Најпознатији писани законик у старом веку био је _____ . Настао је у _____ (држава).

Најзначајнији град хеленистичке културе је био _____ . Налази се у _____ (држава).

35. Заокружи Т ако је тврдња тачна или Н ако није!

Да ли је Сократ савременик Перикла? Т Н

Да ли је Аристотел савременик Софокла? Т Н

Да ли је Филип Македонски савременик Хомера Т Н

36. Означи бројевима догађаје по хронолошком редоследу :

Тројански рат _____

Битка на Маратону _____

Битка код Граника _____

Грчка колонизација _____

Крај Александрове државе _____

Настанак уједињеног Египта _____

37. Прочитај и одговори?

На обали Дунава у Ђердапској клисури настала је и развијала једна од најсложенијих култура праисторије.

Који је назив тог места центра те културе? _____

Којем праисторијском периоду припада? _____

38. Када и од ког догађаја стари народи рачунају време?

Хришћанска	622. нове ере	
		Оснивање града Рима
Грчка	5508. год. пре н.е.	

39. Наведи писмо које су користили наведени народи

Египћани- _____

Сумерци, Хетити- _____

Грци- _____

Феничани- _____

Крићани- _____

40. Заокружи тачан одговор.

Да ли су се могли срести Сократ и Перикле? ДА НЕ

Да ли су се могли срести Платон и Хамураби? ДА НЕ

Да ли су се могли срести Филип и Хомер? ДА НЕ

Да ли су се могли срести Александар Велики и Аристотел? ДА НЕ

41. Заокружи догађаје који су се догодили у IV миленијума пре н.е.

А) проналазак писма

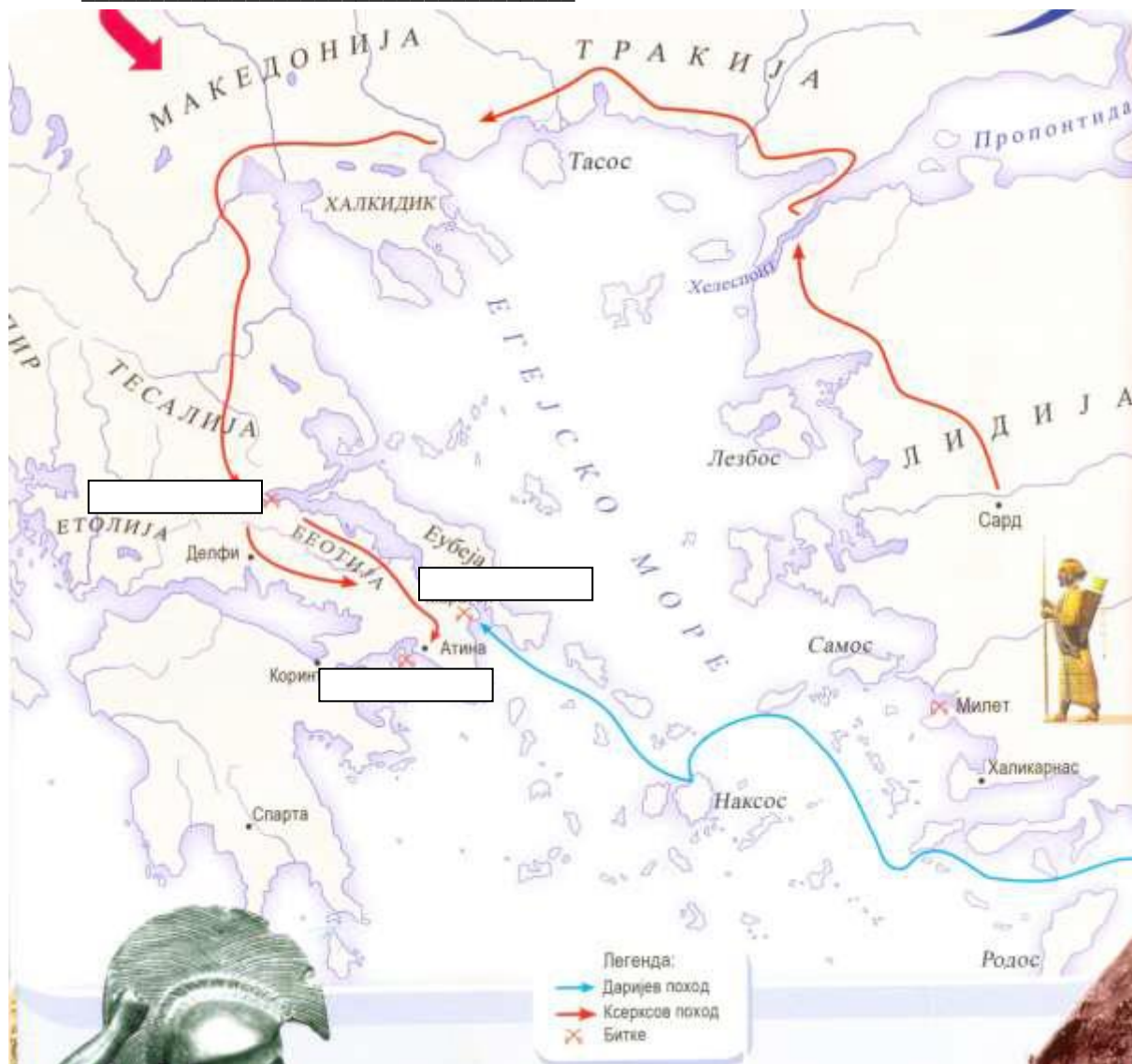
Б) оснивање Спарте

В) прве олимпијске игре

Г) оснивање првих полиса

42. Одреди ком периоду прошлости људског друштва припадају наведене године.

711. - _____
 44. - _____
 2014. - _____
 1500. - _____
 467. - _____
 1429. - _____

43. У празна поља упиши место и годину одигравања битке у Грчко-персијском рату.

44. Бројевима од 1-5 означи догађаје како су се дешавали почев од најстаријег.

- _____ Битка код Гаугамеле и освајање Персепоља
 _____ Настанак Критске цивилизације
 _____ крај Пелопонеског рата
 _____ Тројански рат
 _____ почетак Грчко-персијских ратова

45. Заокружи Т ако је тврдња тачна или Н ако није!

Највећи говорник код старих Грка био је Демостен	T	N
Фидија је извајао скулптуру "Бацач диска"	T	N
Хипократ је био грчки астроном	T	N

СКРИПТА ЗА ПРИПРЕМУ ТАКМИЧЕЊА ИЗ ИСТОРИЈЕ ЗА 5. РАЗРЕД

Хамураби је био владар Сумера	Т	Н
Египат је био на врхунцу моћи у време Менеса	Т	Н
Сенат је популарна друштвена игра у Египту	Т	Н

46. Упиши речи које недостају!

Престоница Крита био је град _____. Упоредо са критском државом на Пелопонезу су се развијала краљевства која су основали _____ (народ), а најпознатије је било оно у граду _____.

47. Поред године упиши догађај везан за ту годину.

333. год. пре н.е. _____

490. год. пре н.е. _____

323. год. пре н.е. _____

48. Подвуци реч која не припадају низу!

Зевс-Хера-Дионис-Херодот-Хермес

Ахил-Хомер-Троја-Минотаур-Мала Азија

49. Заокружи битке у којима није учествовао Александар Велики.

Маратонска битка Битка на Гранику Битка код Гаугамеле Термопилска битка

Битка код Иса Битка код Херонеје Битка код Саламине Битка код Платеје

50. Упиши речи које недостају

Најстарији стил у грчкој архитектури био је _____ стил и њиме је грађен храм

_____. Касније су се појавила и остала два стила: _____ и

_____. Разлике међу стиливима су најочљивије на _____.

51. У празна поља упиши одговарајуће појмове за друштва у старом веку.

ДРЖАВЕ СТАРОГ ИСТОКА	СПАРТА	АТИНА
Аристократија		
	перијечи	
		Робови

52. Одговори!

Који историчар је писао о Грчко-персијским ратовима? _____

Који историчар је писао о Пелопонеском рату? _____

Шта се десило са државом Александра Великог после његове смрти?

_____.

53. Бројевима од 1-5 означи догађаје како су се дешавали почев од најстаријег.

_____ Битка код Гаугамеле и освајање Персепоља

_____ "Златно доба Атине"

_____ Проналазак писма

_____ Маратонска битка

_____ Прве Олимпијске игре

54. Упиши речи које недостају

Олимпијске игре организовали су Стари _____ у част бога _____. Одржаване су сваке

_____ године у граду _____ на _____. Трајале су _____ дана и за то

време прекидани су сви _____, а победници су као награду добијали

_____.

55. Поред битке упишите годину када је се она одиграла!

Битка на Гранику-_____.

Битка у Термопилском кланцу-_____.

Битка код Иса-_____.

56. Изнад цртеже упиши одговарајући број са десне стране (занимање личности са леве стране)!

___ Есхил	1. Историја
___ Сократ	2. Епска књижевност
___ Херодот	3. беседништво
___ Демостен	4. драма
___ Мирон	5. филозофија
___ Хомер	6. вајарство

57. Упиши речи и године које недостају!

Александар Велики је владао од _____ до _____ године пре н.е. У том периоду _____ је била најмоћнија држава старог света. Победио је у биткама: на _____ (_____ године пре н.е.), код _____ (_____ године пре н.е.) и код _____ (_____ године пре н.е.). После његове смрти она се распала на: _____, _____ и _____.

58. Колонизација је _____
_____. Пун замах је достигла у периоду _____ - _____ век пре нове ере, а Грци су се населили на обалама којих мора? _____
_____.

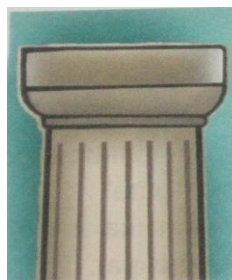
59. Бројевима од 1-10 означи догађаје како су се дешавали почев од најстаријег.

- ___ Проналазак писма
- ___ Битка код Гаугамеле и освајање Персепоља
- ___ Прве Олимпијске игре
- ___ Уједињење Египта
- ___ Ахајци руше Крит
- ___ Маратонска битка
- ___ Оснивање Спарте
- ___ Пелопонески рат
- ___ Смрт Александра Великог
- ___ Солонове реформе у Атини

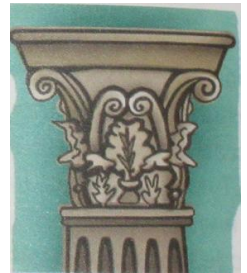
60. На цртежима поред слике напишите стил у грчкој архитектури

_____ стил

_____ стил

_____ стил

61. Упиши речи које недостају

Хеленизам је раздобље у историји човечанства које је почело владавином македонског краља _____ и трајало је до _____ (30. године пре н.е.).

62. Објасни значење следећих појмова.

најамници _____

легија _____

провинција _____

романизација _____

"Пирова победа" _____

фаланга _____

63. Од наведених држава испиши оне које данас не постоје.

Вавилонско царство, Грчка, Египат, Феникија, Индија, Асирија, Израел, Сирија, Сумер.

64. Бројевима од 1-5 означи догађаје како су се дешавали почев од најстаријег.

- _____ Оснивање Римске републике
 _____ Оснивање Државе Јевреја
 _____ Хамураби, владар Вавилонског царства
 _____ Октавијан осваја Египат
 _____ Битка код Гаугамеле

65. Поред године упиши догађај везан за ту годину.

480. год. пре н.е. _____
 433. год. пре н.е. _____
 216. год. пре н.е. _____
 476. год. н.е. _____

66. У следећем тексту подвуци речи које сматрате да нису тачне.

Народи Старог истока поштовали су мноштво богова, а Асирци су обожавали само једног бога. Врховни бог Египћана био је Ану. Бог мора код Старих Грка био је Зевс, а Зевсова жена звала се Хера. Бог рата код Старих Грка био је Арес, а Деметра је била грчка богиња љубави

67. Одредите по грчком рачунању годину Олимпијаде када је пала последња хеленистичка држава!

ПОСТУПАК: _____

ОДГОВОР: _____

68. На цртици упиши одговарајући број са десне стране (занимање личности са леве стране)!

_____ Есхил	1. историја
_____ Сократ	2. епска књижевност
_____ Тацит	3. беседништво
_____ Цицерон	4. драма
_____ Мирон	5. филозофија
_____ Вергилије	6. вајарство

69. Упиши речи које недостају!

Престоница Крита био је град _____. Упоредо са критском државом на Пелопонезу су се развијала краљевства која су основали _____ (народ), а најпознатије је било оно у граду _____. Тај народ ће око _____ године пре н.е. (_____ век пре н.е.) освојити Крит чиме почиње период _____. (напиши назив периода)

70. Упиши речи које недостају!

Најстарији стил у грчкој архитектури био је _____ стил и њиме је грађен храм _____ (навести име грађевине). Касније су се појавила и остала два стила: _____ и _____. Разлике међу стиловима су најочљивије на _____.

71. Упиши речи и године које недостају!

Александар Велики је владао од _____ до _____ године пре н.е. Његов највећи непријатељ била је _____ (име државе). За своју престоницу је изабрао град _____, а најпознатији град који је носио његово име налазио се у _____ (држава).

72. Поред имена римског града упиши име данашњег града у Србији.

- Сирмиум- _____
 Наисус- _____
 Виминациум- _____

73. Бројевима од 1-5 означи догађаје како су се дешавали почев од најстаријег.

- _____ Трајаново освајање Дакије
 _____ Подела Римског царства
 _____ Спартаков устанак
 _____ Изградња Константинопоља
 _____ Почетак принципата

74. На цртици поред имена историчара напишите о чему су писали?

- Херодот _____
 Тукидид _____
 Тит Ливије _____
 Хомер _____
 Цезар _____

75. Заокружи Т ако је тврдња тачна или Н ако није!

Сенет је врховни орган власти у Риму	Т	Н
Највећи говорник старих Грка био је Демостен	Т	Н
Цицерон је писао комедије	Т	Н
Фидија је извајао скулптуру "Бацач диска"	Т	Н
Хипократ је био грчки астроном	Т	Н
Хамураби је био владар Сумера	Т	Н
Египат је био на врхунцу моћи у време Менеса	Т	Н
Писмо старих Египћана било је гласовно	Т	Н
Први који су писали гласовним писмом били су Грци	Т	Н
Сенат је популарна друштвена игра у Египту	Т	Н

76. Доврши реченицу уписујући на цртици слово из леве колоне

- А) Најзначајније откриће Феничана је ... _____ иранској висоравни.
 Б) Сви народи Старог века имали су многобожачку религију осим... _____ Старог и Новог завета..
 В) Библија се састоји од ... _____ Јевреја.
 Г) Персија је настала на ... _____ трговци и поморци.
 Д) Феничани су били познати као... _____ гласовно писмо.

77. Одговори!

Данашња Србија се налазила у саставу три римске провинције. Које су то провинције?

_____.

78. Допуни реченицу!

Оно што је за Египћане био Ра, за Римљане је био _____.

Оно што је за Египћане био Озирис, за Грке је био _____.

Оно што је за Сумерце био Ану, за Грке је био _____.

Оно што је за Сумерце била Иштар, за Римљане су били _____ и _____.

79. Поред имена личности наведите државу одакле потичу!

Хамураби- _____

Ханибал- _____

Перикле- _____

Леонида- _____

Менес- _____

Минос- _____

Соломон- _____

Гилгамеш- _____

80. Поред географске области наведите државе које се данас постоје на том простору!

Иранска висораван- _____

Месопотамија-_____

Источно Средоземље-_____,_____,_____

81. Одговори!

Партенон је храм посвећен _____.

Пантеон је храм посвећен _____.

Ерехтејон је храм посвећен _____.

82. Упиши речи које недостају!

Слободно исповедање хришћанске вере дозволио је _____ када је _____ године издао документ под именом _____.

83. Одговори!

Који је најстарији сачувани писани закон на свету? _____

Ко је био најпознатији владар Новог Вавилонског царства? _____

Ко је био први доминус? _____

Ко је био први принцепс? _____

84. Прочитај и одговори!

Реченица „Египат је дар Нила“ приписује се _____.

Захваљујући њему Рим је постао један од најлепших градова старог века-_____.

У његово време Атина је била на врхунцу моћи и снаге-_____.

85. Пажљиво прочитај и одговори!

„...Одликовао се храброшћу, ширином погледа, брзином деловања, истрајношћу, способношћу прилагођавања разноликим условима у рату; био је веома омиљен међу војницима и великодушан према побеђенима...“

а) О којој личности је реч? _____

б) Којом државом је владао? _____

86. Пажљиво прочитај и одговори!

„...У тој бици је пало педесет хиљада Римљана, четири хиљаде је било заробљено живих а оних који су после битке ухваћена у оба римска табора било је не мање од десет хиљада...“

а) На коју битку се односи текст? _____

б) Када се одиграла битка и ко је ратовао у њој? _____

87. На линији напиши нетачна места у тексту!

Вергилије је био песник, савременик цара Константина. Написао је дело "Енеида". Дело говори о римском јунаку Енеји, који после слома Картагине лута Средоземљем и на крају се настањује у Грчкој.

88. Пажљиво прочитај и одговори!

"Представе које је приређивао за народ су биле тако многобројне, са тако разноврсним програмом и тако величанствене као никад дотле. Приређиване су не само на Форуму, и у амфитеатру, него и другде. Понекад су то биле само борбе животиња, понекад атлетске утакмице, и за њих је поставио на Марсовом пољу арену са седиштима од дрвета.

а) О коме говори текст? _____

б) Којом државом влада и коју титулу носи? _____

89. Одговори!

Како се звао персијски цар који је напао Грчку 490. године пре н.е.? _____

Како се звао персијски цар који је напао Грчку 480. године пре н.е.? _____

Како се звао персијски цар против којег је ратовао Александар Велики? _____